

# România literară

Cintec de dragoste și grijă pentru  
**PLANETA ALBASTRĂ**  
(Paginile 12-13)

## RĂSPUNDERI MAJORE

CALENDARUL, activității social-politice, cea de-a treia oară a lunii noiembrie s-a înscris ca una din perioadele mai semnificative ale anului 1981, atât pe plan intern cât și extern. Plenara Consiliului Național al Oamenilor Muncii, Plenara Consiliului Național al Agriculturii, Industriei Alimentare, Silviculturii și Gospodăririi Apelor, Plenara Consiliului Național al Frontului Democratice și Unității Socialiste, Plenara comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român și Consiliul Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale, sesiunea Marii Adunări Naționale — iată o succesiune de momente a căror desfășurare a fost urmărită cu un viu interes de către opinia publică din țara noastră, iar, în aspectele cu precădere internaționale, și de către opinia publică de peste hotare.

Ciclu de cuvântări ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, culminând cu ampla expunere la încheierea Plenarei comune a Comitetului Central al P.C.R. și Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale, a conferit o dimensiune excepțională reuniunilor acestor foruri marcând lărgirea tot mai expresivă a democrației noastre socialiste, dezbateră tot mai aprofundată a aspectelor ce caracterizează actualitatea fierbinte economico-socială, cit — mai ales — componentele definitorii și perspectivele reale ale dezvoltării de ansamblu, în orizontul actualului cincinal. Căci anii 1981-1985 constituie etapa care, prin structura și finalitatea ei, intră în dialectica determinată de Congresul al XII-lea, ale cărui directive au angajat ferm desăvârșirea construcției socialiste multilaterale pe calea ascensiunii, an de an, spre nivelul de țară socialistă mediu dezvoltată, astfel ca pînă la finele mileniului acest stadiu să fie definitiv și solid structurat.

Ca atare, în ampla sa expunere, tovarășul Nicolae Ceaușescu a trecut în revistă cu o sugestivă claritate, într-un spirit de analiză profund științific, toate marile obiective și sarcini ale planului pe anul 1982 privind dezvoltarea industriei socialiste, marcind cu pregnanță prioritățile și argumentind temeinic sarcinile importante ce revin fiecărui sector, începînd cu cel al asigurării depline a bazei energetice și de materii prime, insistînd asupra dezvoltărilor din sectorul metalurgic, al necesității realizării la timp a programelor de asimilare și introducerea în producție a noilor mașini și utilaje, ca și asupra îmbunătățirii activității în industria ușoară, în cea alimentară, în domeniul transporturilor, pentru a încheia cu indicații în vederea creșterii productivității muncii pe seama mecanizării și automatizării proceselor de producție și reducerii personalului neproductiv, în genere pentru a se acționa ferm în finalitatea creșterii tot mai puternice a eficienței economice, pentru sporirea beneficiilor — aceasta fiind unitatea de măsură a bunei activități economice financiare în fiecare sector, în fiecare unitate.

Prevederi de o deosebită importanță sînt cele în vederea ridicării pe o treaptă superioară a activității din agricultură, pentru înfăptuirea noii revoluții agrare în România. Ramură de bază a economiei naționale, agriculturii i-au fost majorate investițiile pentru anul viitor (a fost suplimentat deja planul cu 4.000 de tractoare și e posibil a se produce încă alte 4.000 de unități tot pentru 1982). Pentru a obține maximum de recoltă pe metrul pătrat, pentru terminarea recoltării la timp și fără pierderi, pentru a se ajunge la ponderea corespunzătoare a zootehniei în aprovizionarea populației, pentru întărirea ordinii și disciplinei în activitatea agricolă se cere un sensibil efort tehnic și organizatoric la toate eșaloanele.

CREȘTEREA rolului și contribuției științei și tehnologiei în producția industrială și agricolă, dezvoltarea învățămîntului și a activității de pregătire a cadrelor au constituit un alt capitol al Expunerii, accentuîndu-se asupra bunei pregătiri profesionale a tuturor muncitorilor, tehnicienilor, inginerilor ca factor determinant în toate domeniile.

Buna aprovizionare a populației (care în 1982 va fi de circa 22.550 milioane, urmînd să crească în 1985 la circa 23.350 milioane) a constituit și constituie o permanentă grijă a Partidului și Statului. De aici și ponderea, în cadrul Expunerii, acordată acestui capitol cu specificări științifice determinate asupra necesarului de consum, repartizat, cum s-a văzut, mai apoi, în Programul votat de Marea Adunare Națională, privind autoconducerea și aprovizionarea teritorială. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a arătat că pentru îmbunătățirea structurii consumurilor s-a constituit o comisie de partid și de stat care elaborează cerințele științifice ale unei alimentații raționale, ținînd seama atât de recomandările științei, de realizările pe plan mondial, cit și de tradițiile specifice poporului nostru.

ASĂDAR, o vastă gamă de probleme cu soluționările cele mai adecvate, marcînd preocupări în baza celor mai actuale prelevări de experiență în diferitele domenii, dar, pe ansamblu, o percutantă privire înainte aflat în perspectiva imediată, a planului pe 1982, a încheierii cincinalului la capătul anului 1985, dar și în perspectiva continuării cu crescînd succes în cincinalele următoare, în orizontul 2000.

Este ceea ce respiră capitolele: **Perfecționarea în con-**

**„România literară”**

(Continuare în pagina 2)



INDEPENDENȚA — sculptură de Gabriela Manole Adoc

## Juriul planetar

Acopăr cu pieptul feava acestui tun anacronic  
indopat cu iluzii, calculate precis de rigla mecanică.  
În toate școlile lumii se-nmulțesc  
orele de fizică-atomică  
și scad, simțitor, orele de botanică.

Amplouați cu veștede haine, specialiști în balistică,  
disciplinați și tenace, pe o singură voce cîntînd  
fîntesc în miezul lentilei opace  
pieptul Himerei, pe rînd.

Oh, secol cu nichelate retorte,  
cu savanți aspirînd să descopere  
formula chimică-a Fricii.

Juriul planetar acordă și anul acesta  
magna cum laude pentru eterna lege-a fumicii.

Infometajii planetei și azi ca-n vechime  
tot ei, ridică sub bici, Piramide.  
Un Bine abstract li se-mparte  
în mici porții, și ele abstracte,  
un Rău concret, cu concrete puteri, îi ucide.

Cu pieptul acoperînd feava acestui tun anacronic,  
cu trupul meu din atomi cîntători  
ars de fantasticul Nimb,  
pling și cînt și refuz să cred că vorbele-ar fi  
cea mai ieftină monedă de schimb.

Daniela Crăsnaru



## România literară

DIRECTOR: George Ivaşcu. Redactor şef adjunct: G. Dimisianu. Secretar responsabil de redacţie: Roger Câmpăneanu.

## RĂSPUNDERI MAJORE

(Urmare din pagina 1)

tinuare a activităţii statului socialist, a guvernului, a consiliilor de conducere a ministerelor, a tuturor organelor centrale de stat în îndeplinirea fermă a politicii de dezvoltare economico-socială a ţării; Creşterea rolului conducător al partidului în toate domeniile de activitate, în unirea şi mobilizarea largă a forţelor şi energiilor creatoare ale întregului popor în opera de edificare a societăţii socialiste şi comuniste în România; Ridicarea la o calitate superioară a întregii activităţi ideologice şi politico-educative, de formare şi educare revoluţionară a oamenilor muncii.

Pentru oamenii de cultură, pentru întreaga intelectualitate, în cadrul căreia scriitorilor le revine un rol de o tot mai largă şi eficientă cuprindere, indicaţiile secretarului general al Partidului — anunţând, de altfel, şi organizarea unei plenare speciale pentru problemele ideologice şi politico-educative în primele două-trei luni ale anului 1982 —, aceste indicaţii constituie un izvor revigorator pentru dezvoltarea încă mai pregnantă a unei literaturi militante, revoluţionare, dăruiind colectivităţii o poezie patriotică vehiculând sentimente profunde pentru munca eroică, pentru minunatele realizări ale constructorilor socialismului în România zilelor noastre, romane şi piese de teatru care să oglindescă munca entuziastă, grea, dificultăţile ce trebuie depăşite, cât şi succesele pe care le înregistrează poporul nostru în edificarea celei mai drepte societăţi din lume, în urcuşul spre înaltele piscuri luminoase ale comunismului.

INTR-O ASEMENEA nobilă perspectivă s-a situat, în magistrala Expunere, şi partea consacrată politicii externe a Partidului Comunist Român, a României socialiste — o politică pusă în întregime în slujba progresului popoarelor, a dezarmării şi păcii, înţelegerii şi concurenţei paşnice între toate naţiunile. Stim — propriile reverberaţii de conştiinţă ni l-a revelat — cât de puternic a fost ecoul direct al argumentării tovarăşului Nicolae Ceauşescu în cadrul analizei actualei situaţii internaţionale, atât de acut ameninţată de escaladarea cursei înarmărilor în Europa şi în lume, de deteriorarea procesului de desfiindare, de agravarea situaţiei economice la scara mondială, de repercusiunile crizei cu precădere asupra ţărilor în curs de dezvoltare şi a celor, încă mai defavorizate, ce se zbat cu foamea, cu bolile endemice, cu degenerescenţa demografică.

Lumea contemporană se află la o răscruce a istoriei ei, problema ce se pune deschis, şi în primul rând în faţa Europei, fiind cea a supravieţuirii biologice, supravieţuire pusă în cumpănă de primejdia mai intensă ca oricând a izbucnirii unui război nuclear. Aşadar, precum a subliniat preşedintele României: „Acum, până n-au început încă să fie lansate rachete, până nu au început să cadă bombe nucleare, până nu este prea târziu deci, când sîntem în viaţă, să oprim înarmarea atomică, să determinăm trecerea la dezarmarea generală şi în primul rând la dezarmarea nucleară. După ce vor cădea bombe atomice va fi prea târziu. Atunci nu va mai avea cine să-i judece pe vinovaţi. Nu vor mai exista nici vinovaţii, nici judecătorii! Acum să acţionăm uniţi pentru salvarea omeniilor de război atomic, pentru a apăra viaţa pe planul nostru!” Emoţionant apel, menit, prin forţa lui de convingere, a străbate peste toate meridianele şi impediamentele, penetrând în rîndurile maselor largi ale popoarelor ca şi în cancelariile guvernelor. Dovadă, între altele, difuzarea de către Societatea naţională franceză de televiziune „Télé-France I” a aceluşi interviu în bare preşedintelui ţării noastre — considerat ca un precursor în formularea aşa-numitei „opţiuni zero” — l-a fost solicitată opinia în ajutorul începerii negocierilor sovieto-americane de la Geneva, la 30 noiembrie. „În viaţa internaţională — a atras atenţia tovarăşului Nicolae Ceauşescu — s-a ajuns la o încordare deosebit de gravă. Există o puternică neîncredere, deosebită între Uniunea Sovietică şi Statele Unite, dar s-ar putea vorbi — ca să mă exprim aşa — de o criză mai generală între Est şi Vest. De aceea noi considerăm că este necesar să se acţioneze în direcţia dezvoltării încrederii prin măsuri efective de dezarmare, şi în primul rând de dezarmare nucleară”. Relevind recentele propuneri ale secretarului general al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, Leonid Ilici Brejnev, şi recentele declaraţii ale preşedintelui Reagan, conducătorul român a argumentat totodată necesitatea ca toate statele europene să-şi expună punctele de vedere şi să participe, într-o formă sau alta, cel puţin ca observatori, la tratativele privind rachetele şi armamentul nuclear în Europa. Căci: „O prezentă a statelor europene la aceste tratative ar ajuta la desfăşurarea cu rezultate bune a tratativelor şi ar constitui un factor pozitiv pentru Europa, deoarece — până la urmă — problemele Europei nu se pot rezolva fără statele din Europa.”

APELUL Marii Adunări Naţionale a Republicii Socialiste România către parlamentele, guvernele şi popoarele ţărilor europene, ale Statelor Unite ale Americii şi Canadei — dînd o înaltă apreciere şi aprobînd întru totul expunerea făcută de secretarul general al Partidului, preşedintele ţării, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, la recenta Plenară a C.C. al P.C.R., care exprimă poziţia României faţă de actuala situaţie internaţională — salută deschiderea negocierilor de la Geneva şi — subliniind ca o necesitate firească, obiectivă ca toate statele de pe continent să participe, într-o formă sau alta, la tratativele privind oprirea amplasării şi dezvoltării rachetelor cu rază medie în Europa — declară că România este gata să ia parte la orice acţiune constructivă orientată în acest scop şi impune necesitatea guvernului român să întreprindă tot ce este necesar pentru a-şi spori contribuţia la eforturile generale pentru dezarmare, destindere şi pace pe continent.

Ca un corolar al dezbaterilor de politică externă, Marea Adunare Naţională a adoptat în unanimitate Hotărîrea de a imputernici pe tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretar general al Partidului Comunist Român preşedintele Republicii Socialiste România, de a se adresa personal tovarăşului Leonid Ilici Brejnev, secretar general al C.C. al P.C.U.S., preşedintele Sovietului Suprem al U.R.S.S., precum şi preşedintelui Statelor Unite ale Americii, Ronald Reagan, cu apelul de a face tot ce le stă în putinţă în vederea ajungerii la acorduri concrete privind oprirea amplasării şi dezvoltării de noi arme de distrugere în masă, la retragerea rachetelor nucleare cu rază medie de acţiune din Europa — probleme vitale ale societăţii, destinderei şi păcii mondiale. De asemenea, în virtutea marelui prestigiu internaţional al preşedintelui ţării noastre, Marea Adunare

## Viaţa literară

## Din activitatea asociaţiilor scriitorilor

## Bucureşti

● La Casa de cultură din Slobozia, judeţul Iaşomîi, a avut loc un festival literar la care au participat acad. Eugen Jebelcanu, Vlaicu Bârna, Heana Mălăncioiu şi Dan Deşliu.

● Recent a avut loc şedinţa de deschidere a cenaclului literar al Academiei „Stefan Gheorghiu”, condus de lector univ. Ion Haines. Au citit din creaţia lor: Dumitru Bălăeţ, Aurelian Titu Dumitrescu, Mircea Ichim, Faisal Karkati, Marian Muşat, Ion Mânzălescu, Heana Petrean, Vasile Poenaru, Elena Zarescu. A participat, ca invitat, Tudor Gheorghie, care a prezentat un recital de poezie patriotică; la Muzeul de Istorie şi Arheologie din Tulcea, în cadrul unei serii de poezie dedicate Păcii, a fost pre-

zentat poemul „Laudă verbului a fi” de Arcadie Donos, în interpretarea autorului.

Au luat parte membri ai cenaclurilor literare din localitate. Au mai citit poezii închinată unităţii naţionale şi păcii prof. Ştefan Dumitrescu şi Marin Ioan Augustin. Spectacolul a fost prezentat de istoricul prof. Victor Bauman; la Casa Corpului didactic, a avut loc sub auspiciile cenaclului scriitorilor locali o manifestare literară prilejuită de deschiderea cenaclului „Pontica” al elevilor din municipiul Constanţa. Au citit din lucrările lor Marin Porumbescu, Nicolae Caratană, Ştefan Balaci, George Căpiţă, Florin Pletreanu, Nicolae Rotaru, Valeriu Liubos, C-tiu Ghiţă, Cornelia Stănescu, Luminiţa Borandă.

## Timişoara

● Editura „Facla” a organizat o întâlnire cu profesorii şi studenţii de la Universitatea din Timişoara, cititori şi colaboratori ai editurii. Despre rezultatele şi colaborarea dintre editură şi cadrele de la Universitate a vorbit Al. Jebeleanu, redactor-şef la Editura „Facla”. A mai luat cuvîntul profesorul Va-

sile Şerban, Doina David şi Ion Arieşanu, redactor şef al revistei „Orizont”. În holul Universităţii, Centrul de librărie din Timişoara şi Biblioteca Universităţii au amenajat o expoziţie de cărţi. Scriitorii Ion Arieşanu, T.L. Birăescu, Simion Mioc, Erica Scharf şi Titus Suciu au acordat autografe.

## Despre cenaclurile literare din Capitală

● Luni, 30 noiembrie 1981, la Sala Studio a Teatrului „Nottara” a avut loc o şedinţa de lucru consacrată activităţii cenaclurilor şi circuitului literar din Capitală, precum şi sarcinilor ce le revin în contextul politic actual. Au participat membri ai Uniunii Scriitorilor, birourii de conducere ale unor dintre cenacluri, membri ai acestora. Au fost prezenţi tovarăşii Nicolae Croitoru, şeful secţiei de propagandă a Comitetului municipal de partid, Eugenia Măndiţă, vicepreşedinte al Comitetului municipal de cultură şi educaţie socialistă, Laurenţiu Fulga, vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor. Lucrările şedinţei au fost conduse de Alexandru Ianculescu, director al Centrului de îndrumare a creaţiei populare şi a mişcării artistice de masă.

La referatul prezentat de scriitorul Alexandru Văduva, metodist la Centrul de îndrumare, s-au adăugat informaţii făcute de conducătorii ai unor cenacluri: Nicolae Dumitrescu-Sinest (cenaclul „Columna” de la I.R.E.M.O.A.S.), profesor Octavian Poştocă (cenaclul „Comentariu” al Casei de cultură, sector 3), Octavian Berindei (cenaclul „Albatros” de la A.C.I.L.).

Pe marginea acestor materiale, la dezbateri au luat cuvîntul: Petre Protopopescu (cenaclul „Ion Minulescu”), Florin Ciobanu (cenaclul „Sinteza”) Barbu Alexandru Emândi (ce-

naclul „Tudor Muşatescu”), Ion Protopopescu (cenaclul „Comentariu”), Gabriela Bălăceanu (cenaclul „Scrisul nostru”), Petre Secoşan (cenaclul „Vasile Cârlova”), Dumitru Condescu şi Alexandru Filip (cenaclul „George Bacovia”).

În încheierea lucrărilor şedinţei au luat cuvîntul Laurenţiu Fulga, Violeta Zamfirescu, Nicolae Croitoru. S-a subliniat necesitatea organizării unui cadru mai bun pentru constituirea de noi cenacluri şi pentru consolidarea celor existente, efortul de a valorifica mai sistematic producţia literară a talentelor tinere şi de a se configura mai activ specificul acestor forme de propagandă cu sarcinile politice curente, precum şi cu sarcinile ce revin pe plan economic unităţilor socialiste în cadrul cărora ele activează.

Actorii Lia Şahighian şi Mihnea Moisescu au citit din lirica tinerilor lucrări ai recentului concurs „Tineretea Patriei”: Valeriu Stoica, Octavian Berindei, Gabriel Chesoiu, Constanţa Dascălu, Augustin Frăţilă şi Traian Bădulescu. Formaţia „Terza” a Institutului de tehnică şi calcul a susţinut un recital de muzică şi poezie pe texte ale tinerei cenacliste Lelia Munteanu.

S-a hotărît ca viitoarea şedinţă să aibă loc în primul trimestru al anului 1982.

Naţională imputerniceşte pe tovarăşul Nicolae Ceauşescu să adreseze conducătorilor tuturor celorlalte state semnatare ale Actului final de la Helsinki chemarea de a depune toate eforturile, de a face totul — cu deosebire în această perioadă — pentru a acţiona în direcţia dezvoltării şi folosirii tuturor posibilităţilor cu care se porneşte la tratative, pentru ca toate statele să participe, într-o formă sau alta, la realizarea unor înţelegeri acceptabile pentru toate statele europene.

URMĂRIND ecoul acestor ample dezbateri în ţara noastră, e de remarcat, în acelaşi timp, că toate marile agenţii de presă, marile ziare din ţările de pe toate continentele acordă un deosebit interes poziţiei ferme şi constructive a României, a preşedintelui său, în faţa unei probleme cruciale ca aceea ce se pune astăzi întregii lumi contemporane, şi în primul rând Europei, continentul pierdut de nimicirea a ceea ce are mai reprezentativ omeniirea sub semnul civilizaţiei şi culturii.

SINT — acestea — răspunderi majore ale unui popor cu o milenară tradiţie de construcţie în pace, trăind în contemporaneitatea celui mai puternic elan, într-o păşirea geniului uman.

„România literară”

## CENTENAR G. OPRESCU

● Luni, 30 noiembrie a.c., la Institutul de istoria artei a avut loc şedinţa consacrată centenarului G. Oprescu. Personalitatea şi opera profesorului G. Oprescu, fondatorul şi primul director al Institutului, au fost evocate de V. Drăguţ, Mircea Popescu, Theodor Enescu, prof. dr. Şt. Berceanu, Simion Altesescu, Dan Grigorescu şi Dan Hăuică. Cu acelaşi prilej a fost prezentat programul sărbătorii centenarului şi al sesiunii de comunicări cu participare internaţională care va avea loc în aprilie 1982.

## „PRINCIPII DE VALORIFICARE SCENICĂ A TEXTULUI DRAMATIC”

● Secţia de dramaturgie a Asociaţiei scriitorilor din Bucureşti a tinut a doua sa şedinţă plenară, cu invitaţi, în cadrul Planului său anual de activitate. Tema reuniunii a fost: Principii de valorificare scenică a textului dramatic. Au tinut referate prof. Ion Zamfirescu, criticul Florian Nicolae, dramaturgul Paul Everac. Au luat cuvîntul în cursul dezbaterilor: Horia Pleşanu, Lia Crisăsan, Eugen Lumezianu, Işor Grinevic, Paul Cornel Chitic, Dorel Doriaş, Dora Cocea, vicepreşedintele al A.T.M., şi Constantin Măciucă, director general adjunct al teatrelor. Paul Everac, secretarul secţiei, a tras concluziile. Următoarea şedinţă va avea loc la 21 decembrie.

## MEDALION I. VALERIAN

● Sub auspiciile Societăţii culturale „Stefan Petică” din comuna Berceşti, judeţul Galaţi, în prezenţa unui numeros public, în ziua de 25 noiembrie 1981 a avut loc o sesiune consacrată vieţii şi operei scriitorului I. Valerian, originar de pe aceste meleaguri. Au prezentat referate şi comunicări privind activitatea de poet şi prozator, de memorialist şi conducător al revistei „Viaţa literară” profesorii Gheorghe Frăţilă, Ion Timbolschi, Rodica Caraiman, Antoni Chirvăşcut şi istoricul literar Nicolae Scurtu. Din partea Comitetului judeţean de cultură şi educaţie socialistă a participat Marcel Ionescu. A fost citit, de asemenea, un omagiu semnat de Laurenţiu Fulga, vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor. După sustinerea lucrărilor respective, a urmat o dezbateri cu privire la locul lui I. Valerian în cadrul literaturii române.

## CENACLUL SCRITORILOR DIN JUDEŢUL VRANCEA

● Primul cenaclu al scriitorilor vrânceni inaugurat de curînd în prezenţa tovarăşului Dumitru Radu Popescu, preşedintele Uniunii Scriitorilor, a tinut în ziua sa şedinţă în cadrul căreia a fost primit cel de-al zecelea membru, prozatorul Ioan Grigore Bogdan, autorul volumului O seară în leagănul Mioritei, apărut în Editura Ion Creangă.

## CENACLU DE DRAMATURGIE

● Luni, 7 decembrie, orele 18, în foaierea sălii Majestic a Teatrului Giuleşti va avea loc şedinţa cenaclului secţiei de dramaturgie al Asociaţiei scriitorilor din Bucureşti şi al revistei „Teatrul”. Se va citi piesa „Gărgăriţa” de Ion Băieşu.

● \*\*\* — AUREL BARANGA INTERPRETAT DE... Urmărind receptarea critică a creaţiei lui Aurel Baranga de-a lungul a patru decenii, Mihaela Cristea întocmeşte, în „Biblioteca critică” această antologie însoţită de prefaţă (Cronica al epocii lui), tabel cronologic şi bibliografie selectivă. (Editura Eminescu, 326 p., 9,75 lei).

● Nicolae Vătămanu — ICOANE ŞI FOTOGRAFII DE BUCUREŞTENI. Apărut postum, acest volum subintitulat Aventuri literare a fost îngrijit de Sandu Pavelescu (Editura Litera, 160 p., 12,50 lei).

● Mircea Micu — AVRAM IANCU. „Am scris Avram Iancu — mărturiseste autorul piesei publicate în colecţia „Rampa” — dintr-o suflare, cu un fel de entuziasm fanatic, ajungînd să mă contopesc până la suferinţă cu destinul eroului”. (Editura Eminescu, 96 p., 3,75 lei).

● Ion Bălu — VIAŢA LUI G. CALINESCU. Amplă monografie în douăzeci de capitole cu o vastă bibliografie. (Editura Cartea Românească, 456 p., 13 lei).

● Ion Bălu — MORTALIA ABSOLUTULUI. Studiu monografic dedicat lui Geo Dumitrescu, structurat în capitole: Un Rimbaud al „Rezistenţei” româneşti; „O altă estetică”; „Zvonul unei reacţii de înconformism şi oroadă, de împotrîrire şi defetism”; Fascinaţia prozel; Vibraţiile unei alte tonalităţi; Mutaţia ontologică a umanului; Marile poeme; Nostalgia perfecţiunii; Fenomenologia dragostei; Omagiu lui Baudelaire; Dialog continuu şi „Orice poet autentic e un glas al timpului său”. (Editura Eminescu, 242 p., 5 lei).

● Gabriela Negreanu — ELEGII PENTRU SUFLETUL INFLORIT. Al doilea volum de versuri al autoarei cuprinde ciclurile Strada ca o viaţă, Oameni şi cer, Ei — il pentru sufletul inflořit şi Şi alte cuvinte (Editura Eminescu, 114 p., 8 lei).

● Lucian Avramescu — NU CER IERTARE. Al cincilea volum de versuri al autorului (Poeme — 1975, Stele pe dealuri — 1976, Un liber albatros — 1978, Ei, aş! spunea poetul... — 1980), se alătură publicisticii din Transplantul de albatros — 1978. (Editura Eminescu, 166 p., 8,50 lei).

● Horia Bădescu — GRIGORE ALEXANDRESCU. Subintitulat „Parada măştilor”, volumul apare în colecţia „Contemporanul nostru”. (Editura Albatros, 176 p., 5,50 lei).

● Adrian Rogoz — INIMA REZISTENŢĂ. Retrospectivă lirică însoţită de un Cuvînt înainte al lui Ovid S. Crohmalniceanu. (Editura Albatros, 136 p., 12 lei).

● Paul Sân-Petru — CUMPANA SOARELUI. Al patrulea volum de versuri al autorului după Urme (1969), Poeme (1975) şi Pămînt de bun venit (1980). (Editura Eminescu, 92 p., 7,25 lei).

● Edmond şi Jules de Goncourt — GERMINIE LACERTEUX. „Fie ca Romanul — scria în prefaţa-manifest al întâia ediţie, datată octombrie 1864 — să aibă această religie pe care veacul trecut o denumea cu un larg şi cuprinzător cuvînt: Omenie; — conştiinţa acestui lucru îi e de ajuns; acesta e dreptul lui”. Traducerea aparţine Sandei Mihaescu-Boroianu; prefaţa (Fraţii Goncourt, fiziologi şi poeţi) e semnată de Angela Ioan; ediţia reia o postfaţă de Gustave Geoffroy. (Editura Măneru, XLIV + 236 p., 5 lei).

LECTOR



# Dreptul popoarelor

UN reputat polemolog, într-unul din eseurile sale, atrăgea atenția că omul, după încheierea unei conflagrații, este inclinat să-și scoată din preocupări tocmai problematica legată de cauzele conflagrației din care abia a ieșit. El vrea să uite. Privește în jurul său: pretutindeni urmele morții, pretutindeni ruine și, grăbit pe unclă să le acopere, pe altele să le înlăture, uită, la capătul acestui efort de reconstrucție, de ce a fost nevoie să care moloz, să pună temelii noi, să vindece răni și așa mai departe. El vrea să uite — și asta, cu aparențele desăvârșitei îndreptățiri; căci ființa umană este înzestrată cu vocația fericirii, dovadă că după comiterea unui act necugetat găsește în sine destule resurse ca să-l alunge în unghiurile cele mai inaccesibile ale memoriei și să trăiască de parcă actul cu pricina nu s-ar fi produs niciodată. Așa se face, ne încredințează un specialist francez, că societățile se grăbesc să investească bani în toate domeniile de activitate care necesită supraveghere sistematică, dar nu și în studierea războiului, așa se întâmplă că fiecare ramură de producție posedă instituțiile ei de cercetare și tocmai fenomenul polemicii armate rămâne nestudiat, am spune: ca un tărâm din interiorul cărului, periodic, ni se trimite moarte, spre care, însă, în intervalele de răgaz, nu se aventurează nimeni să afle dacă tărîmul are măcar un stăpîn și stăpînul acesta ce nume poartă?

Așa par să stea lucrurile din punctul de vedere al unui civil care se adresează civililor, adică celor ce suportă greul războaielor și vor ca în timp de pace să nu le retrăiască nici măcar cu amintirea. Nu tot așa stau lucrurile, fiți convinși, și din punctul de vedere al profesioniștilor războiului — căci ei există, deși nu se exprimă public, deși identitatea lor n-are semnătură pentru ochii lumii. În timp ce omul ține cu tot dinadinsul să uite că a trecut printr-un măcel, în timp ce-și spală funinginea de pe ochi și încearcă — izbucind de-atâtea ori! — să demonstreze că pentru el și fiii săi creația în adevăratul înțeles al cuvîntului este posibilă numai în climatul păcii, profesionistul războiului, victoriosul sau învinsul de altădată, își continuă nestingherit activitatea, ca și cum răzburile de pace n-ar fi decît momentele de respirație ale unei necontenite înclăstări, ca și cum vărsarea de sînge ar fi regula, și însuși binele — cit este — al răstimpurilor de liniște s-ar datora răului și legăturii lui tainice cu progresul!

Polemologul de care am amintit se plînge că statele lasă de izbeliște cercetarea fenomenologiei războiului și, pentru că la sfîrșitul încercării sale se simte dator să ridice din umeri și să afirme că, la nivelul cercetării lui, îl este peste puteri să ofere un răspuns concludent în privința legilor ce duc din aproape-n aproape la confruntarea armată, ne dăm seama că și asupra lui, ca și asupra multor oameni de bună credință, acționează cu putere mitul cu aparențe dialectice al inevitabilității războiului. Războiul este în firea omului! Războiul poate fi cunoscut doar în efectele, nu și în cauzele sale! Războiul este o lege naturală și, prin urmare, apare după propriile sale nevoi de manifestare! Războiul are drept efect imediat pierderi de bunuri materiale și spirituale, efectul său îndepărtat fiind în schimb nu numai recuperarea acestor bunuri pe o treaptă avansată, dar și sporirea lor într-un ritm cu neputință de realizat pornind și dintr-un alt punct decît acela al distrugerii.

Mituri ale unei false dialectici. Pentru că, dacă am porni pe meandrele doar unuia dintre aceste subtilități, și-am accepta că o conflagrație între două state (sau sisteme) atrage după încheierea ei cu-atît mai multă și mai vădită fericire cu cît mai multe și mai vădite vor fi fost pagubele provocate de beligeranți, ar trebui să acceptăm și sinistrul paradox după care fericirea și bunăstarea totală n-ar surveni decît în împrejurarea unei distrugerii totale. Mituri, fără îndoială — ca și celălalt, optimist nu-l vorbă, mitul îndepărtării primejdiilor războiului în raport direct proporțional cu perfecționarea în timp a mijloacelor de distrugere. Ca să nu mai vorbim de ideologii pe față al crimel, de cei ce au hotărît că înfruntarea de care vorbea Hesiod — „dulgher cu dulgher se întrece și-olarul se-ntrece

cu olarul” — „și lupta aceasta e bună” ar fi de fapt nucleul din care s-ar naște și prin care s-ar justifica orice mare măcel. Răul are tradiția lui și ideologia lui, nu numai binele. Doctrina mizantropică, propovăduitoare ale sinuciderii, ale iubirii de neant, doctrine care vorbesc despre practicarea cu bună știință a răului spre bine — sisteme care impresionează unele prin vechimea, altele prin cinismul lor. Oricît de abil ar fi acoperit sub aspect teoretic gestul criminal, după săvîrșirea acestuia, omul rămîne — cum știm că se spune despre Raskolnikov — singur și palid ca ucigaș de rînd. Gorila supraumană despre care crezusem că a pierit, se bate iarăși cu pumnul în piept, vorbește iar despre sine și, nemulțumită cu vorbirea articulată, dărimă statui și temple, pune bombe, răpește și ucide oameni ai legii, se înrolează voluntar oriunde vocația violenței se poate realiza mai eficient și cu mai mare profit.

ACTIVITĂȚILE păcii se află astăzi la răsucite. Cifre — care nu mai pot fi nici ascunse, nici mistificate — ne arată cîte fonduri și cîtă materie cenușie sînt deturnate înspre producția de război. Deruta unor gînditori contemporani este atît de evidentă încît unii dintre ei sînt mai degrabă gata să acorde credit teoriei malthusiene, decît să recunoască de-a dreptul că locul de origine al crizei economice actuale este însuși disproporționalul, iraționalul efort pentru înarmare. Să fie criza condiționată de legi obiective? Să aibă ritmicitatea unui fenomen natural și să acționeze asupra vieții sociale fără a da nimănui posibilitatea s-o controleze? Încă un mit al mizeriei! Ca să-l acceptăm, ar trebui să uităm că nu o dată criza unei monezi, bunăoară, poate fi provocată de înșiși emițătorii ei și, bineînțeles, nu în paguba emițătorilor ei; ca să luăm crizele economice drept niște fenomene naturale, în felul ritmicelor și previzibilelor eclipse solare, ar trebui să asistăm nu numai la paragina activităților păcii, nu numai la falimentul industriei de automobile, ci și la decăderea industriei de tancuri. Or, noi știm că industria de război este mai înfloritoare ca niciodată.

Dreptul popoarelor de a alege între plug și sabie încă n-a fost răpit; ele, care au ales întotdeauna pentru plug, dar care au fost de-atîtea ori nevoite să pună mina pe sabie, nu mai pot fi înșelate cu ușurință. Ce mit, oricît de convingător ar fi el, nu se destramă înaintea primejdiei cu desființarea? S-a spus că ființa umană este înclinată spre rău și în sprijinul acestei afirmații s-a adus dovada că orice importanță descoperire științifică și-a găsit aplicabilitate mai întîi pe tărîmul crimel. Puneți la îndoială și afirmația aceasta, ca și dovezile ce-o sprijină. N-am citit că lansarea bombeii la Hiroșima a fost, în ultimă analiză, o binefacere — întrucît zeii războiului ar fi înghițit un număr mult mai impresionant de fături omenesci dacă adversarului nu i s-ar fi oferit un spectacol paralizant? Chiar așa să fie? Să credem că dintre două rele — ca să ajungem în pragul binelui și-al liniștii — trebuie să-l alegem pe cel mai înfricoșător? Noi, care știm că doctorului nu i se îngăduie să ia vlața bolnavului, sub cuvînt că astfel i-ăr curma chinurile, nici cînd toate mijloacele de a-l ajuta s-au epuizat?

Amenințarea nucleară are doar adversari — nu și învingători, și acest adevăr ni s-a impus la Hiroșima și Nagasaki, în zilele cînd fiecare om ar fi avut motive să strige: „Vai de învinși, dar mai vai de învingători!”. Nu vreau să închei înainte de-a aminti spusele lui Pascal despre prejudecățile vecinătății: „Pentru ce mă omori? El, ce, nu ești de dincolo de apă? Prietene, dacă ai sta dincoace, aș fi un asasin și ar fi nedrept să te omor; dar pentru că stai dincolo sînt un viteaz și acest lucru este drept”. Sînt cuvintele prin care s-ar rezuma drama războiului, într-o vreme cînd învingătorii erau cu puțință, și arcurile de triumf, și întoarcerea pe scut. Din nucleul acestei realități ce-ar fi sugerat echilibrul — chiar și unul tragic — s-a născut, iată, o realitate monstruoasă, a anularii, față de care înseși cuvintele lui Pascal s-au preschimbat într-un îngrijorător anacronism.

Mircea Ciobanu



MARIA DEAC: Maternitate (Expoziția de artă plastică a tineretului - Sala Dalles)

## Poem pentru sufletul păcii

Acum și acum și numai acum  
(cit nu-i prea tirziu)

la acățuirea scutului necesar  
ne vom putea apropia și-nțelege  
numai îmbrăcînd  
cuvîntul sincer

acum cînd tumultul neliniștii  
tresare în somnul pruncilor  
vin păsări să-și înalțe  
colorile în cîntec  
pentru viață  
pentru sufletul omului

acum la dejucarea focului impletit  
la tăgada din jurul aureolelor  
nu ne mai putem deosebi  
om de om lup de lup  
prieten de prieten  
dușman de dușman

acum și acum și numai acum  
întimplări petrecute în lume  
de la o clipă la alta  
pot să aprindă neutronii discordiei  
ne pot dărui prăpădul nădrului

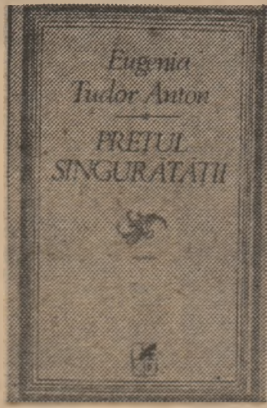
acum și acum și numai acum  
la disperata confruntare  
din dorința clipei hotărîtoare  
în numele tuturor viețuitoarelor  
putem spulbera  
cenușa pierzaniei

acum și numai acum  
la ora aceasta intirziată  
în pintecul mamiferelor  
va ingenunchia rodul pămîntului  
pentru viață  
pentru sufletul păcii

Ion Sofia Manolescu



## Parabola lui Iov



**P**RIN romanul *Pretul singurătății* (Ed. „Cartea Românească”, 1981), Eugenia Tudor Anton confirmă opiniile favorabile ale „criticii de întîmpinare”, formulate la apariția precedentului text românesc, *Caruselul*. Într-adevăr, Eugenia Tudor Anton reușește în *Pretul singurătății* o radiografie completă a două medii sociale, lumea artiștilor și aceea a medicilor, prin intermediul a două personaje, chirurgul Radu Harega și cîntăreața de operă Domnica Foișoreanu, cărora, prin proza de analiză, le urmărește destinul și zbaterele sufletești purtînd, toate, „expresia aceea de părăsire parcă a propriei făpturi, cînd oboseala biruie orice mod de a fi în prezent, acea atenție firească la tot ce se află în jurul tău”. Existența lui Radu Harega, ca și aceea a Domnicăi Foișoreanu, repetă, în fapt, parabola lui Iov cel nedreptățit: mereu învins, mereu dati înapoi, suportînd cu stoicism ura oarbă și riposta fără scrupule a medicocriticii, trăind într-un fel de „bustnicie în millocul oamenilor”, cu revolta lor „neputincioasă, sfioasă, o revoltă în genunchi, o revoltă neeficientă, care seamăna mai mult a supunere în fața vietii”. Radu Harega și iubita sa, cunoscută prea tirziu, atunci cînd curba vietii coboară și ochii nu mai văd decît lumina stînsă a unui trecut otrăvit de gîndul lui „ar fi putut fi totuși altfel”, înțeleg semnificația destinului lui Iov care, ca și ei, „iubea teribil viața, în ciuda tuturor relelor și nenorocirilor abătute pe capul lui”. Modul de a fi în prezent, biruit de oboseala celui mereu învins, devine un mod de a fi în și prin trecut, personajul Eugeniei Tudor Anton trăind parcă în virtutea legii inertiței, căutînd un presus capăt al călătoriei, matca; ea nu se

identifică însă nici cu „acasă” (casa din cartierul mărginas al orasului de pe Dunăre în care copilărise Radu Harega a fost vîndută unor străini, apartamentul pe care îl locuiește împreună cu soția sa, Agripina, este insalubru), nici cu iubirea (Radu Harega le pierde pe rînd pe Elena, Stefania și Domnica), nici cu locul de muncă (în spitalul din B, toate se află la cheremul Marelui sfîrșit Bărsa și al uneltelor sale Tomida, Patriciu, Logadi), nici cu prietenia (Patriciu l-a trădat de nenumerate ori): matca personajului Eugeniei Tudor Anton este amintirea (jurnalul) care reprezintă, iată, anestezicul oricărei dureri („nimic nu-l putea liniști decît gîndul la trecut”), suportul pentru a putea trăi mai departe, cămasa lui Nessus („melodia aceea mă învăluie azi ca o cămasă a lui Nessus, care înteană, care arde și zgîndără amintirea și doare, și-mi face totodată bine”) și, în cele din urmă, unica sansă a cunoașterii de sine, prilejul cel mai bun „ca să se cunoască și, mai ales, să se gîndească la propria lui existență”.

În *Pretul singurătății* totul se petrece în și prin memoria al cărei fir întortochiat se strînge pe cele două moșoare ale existenței: atunci și acum. „Atunci” constituie hotarul care împarte brutal viața lui Radu Harega, precizînd distanța care separă vîrsta de aur a ființei, de aceea de fier; imaginile reale ale trecutului sînt învăluite într-o „halo poetic” formînd un ecran prin care ochiul nu mai vede realitatea: eul simte doar ceea ce s-a petrecut altădată, momentele trecute se transformă în „imagini obsesive”, iar expresia în discursul narativ a acestei valori emoționale a rememorării sînt punctele de suspensie care abundă în textul romanului, îndreptînd atenția spre

ceea ce nu se poate spune prin cuvînte. Sensibilitatea, amintirile trăite la tensiunea faptului prezent deformează totul construind o realitate nouă care se suprapune, o înlocuiește pe aceea veche. Dar iată care sînt resorturile ce declanșează mecanismul asociațiilor memoriei afective a personajului, constituind în fond modalitatea scrierii textului însuși. Prima formă de asociație, corespunzătoare unuia din plan de suorafată, este aceea senzorială: vederea lanului de griu îi aminteste lui Radu Harega de iubirea sa pentru Elena, „punctul cel mai înalt al feminității”, mirosul miezului pufos al piinii proaspete îl readuce în casa copilăriei, vocea care vorbește „acum seamănă cu alta, auzită altădată (vocea doctorului Caramuzi seamănă cu aceea a lui Weintraub, iar glasul Martei se confundă cu acela al Domnicăi), un fragment dintr-o romanță îi reaminteste pe un fost coleg de liceu, „bun amic pe vremuri”. A doua formă de asociație prin care revin amintirile în instanța prezentului este aceea a stării psihice: „Fiecare dintre femeile care-i brăzdaseră existența, mai ales cele cunoscute în tinerețe, îi veneau în amîntire, nu numai prin înfățișarea sau întîmplările legate de ele. Dar mai ales printr-o stare psihică de care se lega fiecare dintre acestea” (Elena îi aducea starea de „dulce euforie”, Domnica, pe aceea de „frenetică neliniște”, iar Stefania și Agripina îi provoacă o stare „neplăcută de tristete”); rememorarea prin intermediul stării psihice este completă.

profundă, ea unind intelectul cu senzorialul (euforia se amestecă cu gustul și mierea griului, tristețea este săcie): personajul se caută, prin intermediul acestor asociații, într-un complicat joc de oglinzi la care participă trecutul și prezentul (ca provocare a primului).

Alături de acest flux al memoriei afective, care este principalul nucleu generator al materiei epice, Eugenia Tudor Anton introduce în romanul său ceea ce as numi un cod al referinței culturale care implică și explică, în același timp, trăirea personajelor: tristetea lui Radu Harega se transpune în versurile lui Esenin, melancolia Domnicăi Foișoreanu se accentuează la amintirea versurilor unei melodii vechi, cîntăreața de operă, intrigată de o „tinăra suficientă”, o judecă conform principiului „spune-mi ce-ți place să citești ca să-ți spun cine ești”, iubirea lui Adrian Foca vorbește, mai întîi, printr-un sonet al lui Shakespeare, aceea a lui Radu Harega, prin Adela lui Ibrăileanu, iar scena din poiana „ochi de lumină” este construită pe un „scenariu” eminescian. Cu acest cod al referințelor culturale, rezultat al intervenției criticii în textul prozatorului, romanul *Pretul singurătății*, scris cu sensibilitate, ironie și deseori cu sarcasm, oferă măsura exactă a unor destine umane care evoluează sub semnul credinței că „viața nu e de disprețuit niciodată, orice s-ar întîmpla!”.

Ioan Holban

## Împăcare

Spate în spate,  
strins lipiți,  
înfrățindu-ne cu crabii,  
prin nisipul umed,  
în beznă,  
împresurați de marele frig...

Spate în spate,  
pentru un strop  
de căldură,  
într-o ultimă sansă,  
mai adevărată  
decît îmbrățișarea...

Adela Popescu

## Ritmurile istoriei



**R**ECONSTITUIRILE literare ale istoriei — în sens de cronică a epocii — sînt totdeauna dificile, presupunînd riscuri, cel puțin din două motive: întîi anemierea transfigurării artistice în fața presiunii, greu de ocolit, a cunoașterii documentelor. Acestea din urmă îl pot acapara într-atît pe scriitor, încît, rămînînd prizonierul lor, să se însinueze în pagina literară aerul prea rece al unor constatări mai degrabă proprii investigației științifice, acolo unde ne-am așteptat să aflăm ferveoarea imaginației. Dar se poate naște și cealaltă față a riscului — anemierea „cronicii” însăși din pricina rarefieri oricărui parfum „documentar”, înecat în divagația literaturizantă. Riscurile sporesc dacă epoca invocată e îndepărtată în timp. Efortul de a cunoaște și asimila corect stocul — urias uneori — de documente istorice, de a te pătrunde de ritmurile lor secrete, familiarizarea cu atmosfera îndepărtată a unor epoci pe care scriitorul prezent nu le mai are sub ochi, constituie handicapuri anevoade de depășit. Sînt puțini autorii cărora să le reușească cu adevărat astfel de întreprinderi literare. Lui Mircea Constantinescu i-a reușit în *Amurgul levantinelor*, roman în două volume ce însumează aproape o mie de pagini (primul apărut în 1978, al doilea în 1980). Mi se pare sur-

prinzător că — dincolo de aprecieri de rutină — romanul acesta n-a atras atenția în vreun fel mai deosebit. Să fie de vină sentimentul de „teroare” în fața lungimii „sufocante” a cărții?

Autorul își subîntîtlează opera drept „cronică unor familii”, primul volum cuprinzînd epoca 1877—1917, iar al doilea de la 1918 la 1948. Așadar, materia epică sondează aproape trei sferturi de secol. Cum se vede, Mircea Constantinescu nu s-a lăsat timorat de faptul că astăzi majoritatea prozatorilor comprimă temporalitatea în favoarea „spațializării” maxime a tensiunilor spirituale. Efortul scriitoricesc evocativ este — cel puțin în această privință — monumental. Deși prozatorul a voit „cronică unor familii”, ambiția subtextuală a cărții este surprinderea ritmurilor istoriei, a atmosferei specifice a unor epoci dense în evenimente. Încît, în fapt, *Amurgul levantinelor* este un roman istoric, în bună tradiție a cuvîntului.

Este adevărat, cele două volume sînt inegale din acest punct de vedere. Primul constituie o frescă remarcabilă, plină de ferveoare, mai ales în evocarea ultimelor decenii ale secolului trecut. În general, ca prim strat tematic, întîlnim o multitudine de „cronici de familie” așezate unele lingă altele. Prozatorul sare de la una la alta, aparent fără legături stabile care să omo-

genizeze totul într-o coerență artistică. O lectură atentă dezvăluie însă un al doilea strat tematic, ce constituie deopotrivă fiionul esențial și liantul materiei epice. Este atmosfera epocii, acea trepidatie a vietii — în toate dimensiunile ei — care definește specificul unei perioade istorice. Rezonanța coplesitoare în popor a războiului pentru independență (1877), răsfrîntă la cele mai variate nivele, goana neostoită după prosperitate, oprimări și înăvutiri, politică și politicianism, racordări la un nou suflu de civilizație al lumii, izbiri năvălitoare, pitorești — totul se constituie într-o dinamică autentică de sfîrșit de epocă și începutul altela. Este surprinsă acea graniță fluentă dintre vechi și nou, cînd forțele se înfruntă fără decizii simplificatoare și tranșante. Lumea pare făcută să nu obosească niciodată. Mircea Constantinescu este un romancier cu virtuți de excepție în evocarea unui parfum discret al ardorii omenești.

Cel de-al doilea volum al romanului ni s-a părut a nu se mai ridica la cota expresivă a celui dintîi. Aci, atmosfera istorică a epocii — a unei alte epoci — nu mai e surprinsă cu aceeași acuitate. Volumul al doilea rămîne în genere la prima instanță a romanului, cea a unor „cronici de familie”, așezate unele lingă altele. Ecoul unor evenimente istorice dramatice dintr-un nou secol — două războaie mondiale, contradictoria perioadă interbelică, începutul revoluției socialiste în România — devine palid. Întîlnim și aci pagini penetrante, evocatoare de atmosferă istorică, dar ele nu mai constituie regula. În sine, „cronicile de familie” cuprinse în acest volum sînt autentice, talentul de portretist al autorului nu se dezmente. Și totuși, suflul epic al epocii moderne rămîne undeva la periferie, „familii” navigînd în prealun parcă, într-un soi de „gol” nefiresc. Poate și din această pricină, cel de-al doilea volum al romanului cam trenează și lungimea lui începe, la un moment dat, să devină obositoare.

În ansamblul romanului, semnificația portretizării levantinelor este departe de a fi univocă. Nu este vorba doar de ceea ce indică termenul generic, relativ restrîns, prin „levantin”, ci de o conotație ce trimite la aria vastă a parazitis-

mului prin înăvutire, la lumea desartă a parvenitismului — chiar dacă poartă blazon nobiliar — la, în două cuvînte, „tenacitate bălărilor”. În acest sens, cartea se încheie cu un avertisment ce atrage atenția că levantinii, în ipostaza de „tenacitate a bălărilor”, mai circulă încă, printre noi, pînă astăzi. Astfel pusă problema, romanul lui Mircea Constantinescu are o deschidere aproape explicită către prezent — o deschidere dureroasă și gravă.

Materia epică a cărții clodotește de personaje, o infinită galerie de personaje — cu sutele — de toate tipurile, de toate profesiunile, de trimiteri la nume de oameni, de toponimii etc. O întreagă concretitudine demografică și geografică se revărsă peste capacitatea de asimilare a lectorului.

Romanul acesta oferă, indiscutabil, pagini antologice despre Bucureștiul de odinioară, cu o penetrație senzorială greu de ignoat. Îndecesebi marginele orasului, periferia, cu viața ei efemeră, dospită, de incertitudine și imbuire în delir — și totuși plină de culoare — sînt evocate cu o plasticitate artistică a cărei acuitate nu se uită ușor. Prozatorul posedă o autentică vocație de a exprima senzorialul baroc și livresc. Viața domestică a plăcerilor lumestri se însinuează în pagini la nivelul unei senzorialități abundente, mustoasă — autorul insistînd citeodată la acest nivel al sevelor aprinse pînă aluneacă spre metaforizarea sentimentalizată.

Mircea Constantinescu e un scriitor cultivat, cu o memorie prodigioasă, miscîndu-se suplu într-o ideeală culturală diversă, stilul său plin de culoare, opulent, nițel sarcastic, îl ține strins pe cititor. Este un stil insinuant, ce te convinge să nu dezertezi în fața celor aproape o mie de pagini. Totuși, pe alocuri, stilul acesta ne-reținut, cu senzorialitatea lui barocă, devine prolix, incert, ori aluneacă spre presii inadecvate și greoaie, de genul: „să cutiteze”; „să ligamenteze”; „se sardelează”; „să satelizeze” (de la cutit, ligament, sardea, satelit).

*Amurgul levantinelor* este un roman de atmosferă, plin de culoare, atestînd un scriitor cu o capacitate deosebită în evocarea foarte concretă, defalată, a istoriei.

Grigore, Smeu



## Literatura populației „chicana” din S. U. A.

**P**RINTRE literaturile minoritare existente azi în America de Nord se numără și una ce captează din ce în ce mai mult atenția criticilor: literatura populației „chicana”. Nu este deloc ușor să dai o definiție exactă termenului „chicana”; eu voi folosi cuvântul respectiv pentru a desemna acel cetățean american, de origine mexicană, ce își afirmă identitatea etnică (așa-numita „rasă de aramă”), refuzând să se integreze în societatea și cultura dominantă anglo-americană. În ciuda inferiorității sale sociale (majoritatea locuind la țară și în cartierele sărace ale marilor orașe), populația „chicana” și-a redescoperit, în cele din urmă, rațiunea sa socială de a exista. A devenit conștientă de demnitatea sa morală și culturală. Din acest motiv a început să afirme și să apere valorile proprii, care i se par la fel de bune, dacă nu chiar mai bune decât cele ale societății industriale în care trebuie să muncească din greu pentru a supraviețui.

Dintre aceste valori tipice, semnalăm între altele fidelitatea față de celula familială, respectul pentru tot ceea ce este natural, nesofisticat, dirzenia în muncile și suferințele cele mai aprige, venerarea strămoșilor, credințele și practicile religioase etc.

Deși termenul „chicana” a început să fie folosit relativ recent, realitatea demografică desemnată de acesta datează din timpul războiului dintre Mexic și America de Nord (1846—1848), având drept consecință anexarea la Statele Unite a tuturor acestor vaste teritorii din sud-vest (California, Arizona, New Mexico, Colorado și Texas). Dar conștiința apartenenței la un popor (la o rasă) și la o cultură diferită este un fapt istoric cu mult mai recent, pe care l-am putea localiza prin 1965, în urma „Mișcării chicana” condusă de César Chávez în scopul apărării agricultorilor săraci de origine mexicană.

Statistici recente arată că, la ora actuală, în Statele Unite ar trăi cam șase sau șapte milioane de „chicanos”, din care marea majoritate — în pofida greutăților întâmpinate în școli — folosesc încă limba spaniolă, cel puțin în mod pasiv, adică o înțeleg atunci când este vorbită. Această curioasă menținere a limbii materne într-o minoritate rasială este poate un caz unic în Statele Unite și s-ar putea explica prin învecinarea cu Mexicul și prin mijloacele mass media în limba spaniolă (presă, radio, televiziune, cinema) ce câștigă o audiență din ce în ce mai mare în sud-vestul american. Toate acestea au făcut ca populația „chicana”, cartierele locuite de ea, nenumăratele locuri de întâlniri sociale să devină focare ale unei culturi originale, ale unei anumite literaturi metise (amestec de „mexicano-americană” și „anglo-americană”), care deja nu mai este mexicană și cu atât mai puțin americană în sensul anglo-saxon al termenului.

Aflată încă în etapa de început, literatura „chicana” — care la origine era mai ales de expresie orală, cu acele „corridos”, un fel de „chansons de geste” într-o formă populară și piese de teatru reprezentate în diferite cartiere („teatro campesino”) — a evoluat în ultima vreme spre forme mai convenționale și a produs deja, în special în ultimii ani, opere con-

siderabile. Aceste producții scrise au început să fie privite cu atenție de unele sectoare mai sensibile ale societății americane. Li se face chiar un loc aparte printre literaturile minoritare alături de acelea ale negrilor, evreilor și asiaticilor.

Una din trăsăturile caracteristice ale acestei literaturi „chicana” o constituie dimensiunea sa politică. Ea a avut legături directe cu mișcările de revendicare. Iar dacă aceasta a determinat, pe de o parte, accentuarea rezistenței și disprețul majorității, nu e mai puțin adevărat că a reușit să trezească și atenția experților societății, sociologi, profesori de literatură și critici literari. Este interesant de constatat, de exemplu, numărul mereu crescând de publicații științifice apărute în Statele Unite care se ocupă de fenomenul „chicana”. Iată câteva dintre ele: „Hispania”, „The Journal of Spanish Studies”, „Latin American Literary Review”, „Mester” etc. Ar fi de ajuns să parcurgem în grabă una din bibliografiile afectate literaturii „chicana”, apărute recent, pentru a ne da seama de importanța și numărul studiilor care i-au fost consacrate în ultimii ani. Se știe că în zece din universitățile americane a fost introdus de curând studiul literaturii „chicana” (University of California, Arizona State University, Indiana, Yale, Oklahoma, Texas, Wisconsin etc.). Există, de asemenea, un număr destul de mare de reviste literare consacrate, cel puțin în parte, acestei literaturi minoritare: „El curandero”, „El Mirlo”, „Canta”, „Fuego de Aztlan” (Berkeley), „De colores” (Albuquerque), „Vortice” (Standford), „Prisma” (Oklahoma), „Aztlan” (Los Angeles), „La Palabra” (Phoenix), „The Bilingual Review” (Michigan), „El grito”, „Tejidos” etc., la care se adaugă cele dedicate literaturii din Porto Rico: „Revista chicano-riqueña” (Indiana), „Puerto Norte” etc.

INCERCÎND să reflectăm acum asupra conținutului și orientării dominante ale acestor lucrări de critică literară am putea să începem prin divizarea acestui vast ansamblu în două mari categorii: pe de o parte, cele ale criticilor ce se interesează de particularitățile originale ale textelor; pe de altă parte, cele orientate spre teme universale pe care aceste texte le dezvoltă în manieră proprie.

Să examinăm mai întâi această ultimă categorie. Criticii aplică aici, de preferință, metodele analizei socio-culturale, chiar antropologice. Se utilizează, de asemenea, comentariul ideologic. Pentru că trebuie să recunoaștem că temele și coordonatele istorice ale unui mare număr din aceste texte se pretează la asemenea considerații. Ele dau naștere cu ușurință la meditații asupra omului universal, aflat mai întâi în stare de opresiune iar apoi în cea de revoltă. Căci — așa cum am mai spus-o deja — mulți dintre autorii „chicanos” au început să scrie pentru a denunța o astfel de situație inumană, pentru a revendica drepturile civile ale celor considerați la marginea societății americane, pentru a demasca ipocrizia claselor dominante și a stigmatiza războiul din Vietnam. Temele menționate, ca și altele, de altfel, precum grevele, cerșitul și în general toate celelalte ce țin de cultura mizeriei umane, fac deseori din aceste opere literare documente social-politice de o mare forță.

Aceste opere „chicanas” nu sînt scrise, în cea mai mare parte, nici în engleză, nici în spaniolă, ci într-o a treia limbă („Spanglish”), o limbă în stare de fermentare, dincolo de regulile gramaticale și ortografice. De fapt, în acest caz, nu se poate vorbi despre bilingvism ci mai curînd despre un fel de trans-lingvism, căci limba nou formată se află într-o permanentă stare de oscilație între cele două limbi de bază. Un scriitor „chicano” poate, fără nici o reținere, să înceapă o frază în engleză și să o termine în spaniolă (de exemplu: „John is at school and Maris está en la casa”). Trecerea de la una la cealaltă — așa-numitul „code switching” — se realizează fără ezitare, în mod natural.

Această curioasă limbă literară în formare asimilează tot felul de dialecte și de elemente „slang”, se expune la diverse modificări provenite din limbajul străzii, al barurilor și al șantierei.

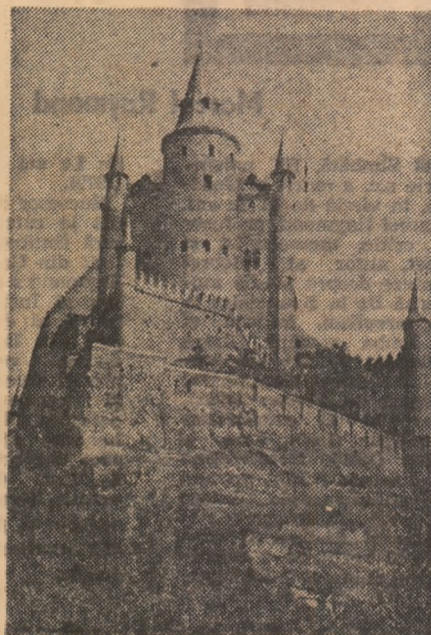
La prima vedere, un text „chicano” poate surprinde prin extraordinara libertate a expresiei, care este, de altfel, în strînsă legătură cu lupta pentru libertate pe care majoritatea acestor texte vor să ne-o transmită.

DIN punct de vedere stilistic, literatura „chicana” atrage, în mod frecvent, atenția criticilor. Pentru că acești autori, manifestînd adesea îndrăzneală și pasiune, sînt pe cale de a reinnoi atît formele stilistice cit și modalitățile de creație. Ei amestecă genurile, încercînd o multime de experiențe formale, cu aceeași libertate cu care transformă limba „standard”. Această voință de a revoluționa totul se face simțită mai ales atunci cînd citim opere în care elementele dominante sînt grotesc, imaginarul sau magicul. Avem de-a face aici cu universuri fantastice, peisaje onirice, evenimente sau personaje supranaturale, produse ale unei inspirații epice, ce ne reamintesc uneori de intențiile unor romancieri din America Latină.

Simbolismul, subconștientul, metafora suprarealistă, fabulele și legende, imbinat cu figuri ale religiilor străvechi își fac apariția firesc în mijlocul celor mai realiste narațiuni și descrieri, și deseori, la fel de dramatice.

Iată de ce aceste texte literare, ce ne vorbesc despre mizerie, război și aspirare și care, în materialitatea lor textuală, se prezintă foarte dense, delirante, enigmatice, impresionează profund pe cititor, fiind o adevărată plăcere pentru studenții, cercetătorii și criticii literari.

Ceea ce te frapază în mod deosebit atunci cînd studiezi unul dintre aceste texte, dincolo de aspectele sale stilistice, este puternica personalitate a autorului, intensitatea cu care acesta se străduiește să ne transmită o realitate umană, unică în dramatismul său; mai mult decât atât, se va face auzită o voce unică ce proclamă renașterea spiritului Aztlan, regăsirea sufletului unui popor, pînă acum uitat și aproape mort. Și tocmai aceste câteva lucrări literare (cam douăsprezece în total), într-adevăr șocante prin semnele lor enigmatice, prin halucinațiile fobice, înfruntă criticul literar, îl determină să-și schimbe metodele de analiză prefabricate, pentru ca în cele din urmă să-l facă să treacă, cuprins de fascinație, pragul unui nou univers literar.



Alcazarul din Segovia

Eli Peonidou

Membru al Centrului A.I.C.L. - CIPRU

## Valorificarea literaturii cipriote

**T**EMA pe care o tratăm are pentru noi — cei care sîntem unul din popoarele cele mai mici, dar și unul din cele mai vechi — un interes deosebit. În Cipru s-au petrecut în ultimii ani foarte multe evenimente, care, în cele din urmă, au dus la împărțirea insulei în două, despărțind prin frontiere artificiale cele două comunități, greacă și turcă. Azi, poporul nostru luptă pentru a-și rezolva problemele sale; în același timp luptă pentru a supraviețui primejdiilor, sprijinindu-se pe rădăcinile sale [...]. Și toate acestea, în timp ce simțim deasupra capetelor noastre amenințarea războiului care înconjoară toată această zonă fierbinte din geografia noastră.

Lipsa unei gândiri critice într-o țară mică, plină de probleme politice, sociale, etnologice etc., capată dimensiuni neliniștitoare și creează o ruptură între creator și poporul său, o ruptură, în același timp, între creator și lumea exterioară.

Nu știu dacă este internațională fraza nedreaptă care spune că „poetul ratat devine critic”; în cazul nostru, dacă o parte din poezii ar fi critice, acestea ar fi în avantajul lor, spre binele poeziei și al patriei lor. Și asta nu pentru că am suferi de absența unui foarte valoros material poetic. Dimpotrivă, aș putea să enumăr fără șovăire mai bine de zece poezii de mare prestigiu și alții peste treizeci, de renume recunoscut. Poezia noastră contemporană se poate măsura cu poezia oricărei alte țări. Rădăcinile poeziei noastre se adîncesc în trecut, pînă la Homer, hrînindu-se, peste timp, din toate epocile. Frumusețea peisajului, clima suavă, culorile, aromele, marea și natura înflăcărată își găsesc expresia în poezia noastră. Dacă la toate acestea se adaugă dimensiunea tragică și absurdă a războiului — a războaielor — cele care, ca o soartă nedreaptă, nu au nici un fel de legătură cu caracterul pașnic al poporului, fiind provocate de străini, organizate și îndeplinite de străini, dacă le avem în vedere pe toate acestea, atunci poezia noastră, în interiorul Iiris-mului său, capătă, în mod inevitabil, și acel element dramatic care o face de două ori mai puternică și mai perceptibilă.

Această poezie, care în ultimii ani, datorită tragicelor motivații, a atins un nivel de înflorire enorm, este foarte puțin cunoscută dincolo de țărîmurile noastre. Cu îndrăzni să spun că de abia de este cunoscută în spațiul helenic. Și una din explicațiile principale este lipsa unei critici care să se ocupe s-o scoată din anonim și să-l dea aripi să zboare. [...].

CRITICA literară poate contribui la soluționarea multor probleme, mari și mici, care ne preocupă. Ea poate să deschidă o potecă, chiar și neînsemnată la început, pentru cunoașterea literaturii celorlalte comunități. Cu alte cuvinte, poate să joace, indirect, un rol politic, apropiînd comunitățile noastre care, în mod fatal, se îndepărtează, an de an, una de alta.

Așadar, pentru ca patria noastră să se salveze, dincolo de soluționarea pașnică a problemei politice, trebuie să se salveze cultura noastră. Și pentru a salva cultura, criticii trebuie să se situeze în primele rînduri ale luptei, arătînd drumul ce trebuie urmat.

Cred că Asociația Internațională a Criticilor Literari poate face multe lucruri în sensul promovării operelor scriitorilor necunoscuți, scoțîndu-i astfel din anonim. În această direcție, aș dori să subliniez rolul Buletinului A.I.C.L. și să-mi exprim dorința ca această publicație să circule cit mai frecvent și în cit mai multe limbi.

Klaus Jarmatz

Membru al Centrului A.I.C.L. - R. D. GERMANA

## Literatura sorabă

**C**RITICA literară reprezintă, fără nici o îndoială, un factor decisiv pentru viabilitatea literaturilor minorităților naționale. Voi face în continuare câteva remarci privind critica literară din cadrul literaturii sorabe — element important al literaturii contemporane din R.D.G.

Națiunea sorabă a avut o istorie lungă și zbuciumată. Trăind pe teritoriul Lusatiei, în părțile de est ale R.D.G., ea a fost, timp de secole, oprimată de germani. În perioada dictaturii fasciste sorabii au avut de suferit formele cele mai brutale de opresiune națională. Erau obligați nu numai să efectueze munci inferioare, dar li se interzicea chiar și utilizarea și cultivarea limbii materne, ca și a tradițiilor culturale și literare. Abia după eliberarea de sub jugul fascist, noua politică a statului le-a asigurat sorabilor, pentru prima dată în istorie, autonomia și drepturile lor naționale nu numai prin actul constituției, ci și prin măsurile concrete care au fost adoptate.

Această literatură își are originea în secolul al XV-lea. Ea s-a născut ca una din formele de rezistență ale unei mici națiuni slave, în trecut asuprite, și care se baza pe tradițiile țărănești. Procesul de dezvoltare a R.D. Germane a dus la crearea de școli în limba sorabă, a unei edituri sorabe ca și a unor ziare tipărite în această limbă. Acum s-a făcut primul pas spre menținerea literaturii sorabe dar, în același timp, au apărut elemente noi ce și-au pus amprenta pe conținutul și forma acestei literaturi. De aici înainte i

s-a oferit posibilitatea să se dezvolte nu doar ca o simplă formă de apărare și rezistență națională, ci ca o literatură națională recunoscută în cadrul mai general al literaturii din R.D.G. Acum, literatura sorabă nu se mai bazează doar pe tradiție, dar și pe noile tendințe. Din punct de vedere cantitativ și calitativ, exigențele au început să crească. Aproximativ douăzeci la sută din publicațiile literaturii sorabe sînt traduse în germană. Operele la sută nu apar decât în limba sorabă. În zilele noastre literatura sorabă este tradusă în mai mult de zece limbi. Există și opere din literatura germană ca și din cea universală ce au fost traduse în limba sorabă.

SE ÎNTELEGE că în asemenea condiții reflecțiile, critice ale publicului literar au o mare importanță. Desigur, o nouă abordare a fenomenului literar se impune acum, în primul rînd prin publicarea operelor a peste douăzeci de poezii și naratori sorabi, în mod deosebit a operelor lui Jurij Brezan; ce altceva decât contactul direct cu publicul ar putea pune tradiția și prezentul într-o relație productivă. Unii autori se plîngeau prin anii șazecei de slaba dezvoltare a criticii literare sorabe, reprezentate pînă nu demult de critici ca Marja Mlynkova. Astăzi s-a dezvoltat din nou o solidă critică literară în jurul publicației „Nowa doba”. Condițiile deosebite ale societății contemporane dau posibilitatea aproape tuturor sorabilor să vorbească, să scrie și să citească atît în germană cit și în sorabă, iar reflecțiile critice ale literaturii sorabe au început să

ciștige teren. Cu toate acestea, literatura sorabă este confruntată în prezent cu noi probleme pe care trebuie să le depășească. Din acest motiv apar noi exigențe și în critica literară, căci trebuie avut în vedere viitorul tradiției culturale sorabe în ansamblul său. Bineînțeles că industrializarea crescîndă a regiunii lusatice și progresul revoluției tehnico-științifice introduc noi factori, condiționați de modul de viață modern al sorabilor. Cultura sorabă este acum în stare de eferveșcență creatoare. Scriitorii sorabi se străduiesc să realizeze un contact între vechile tradiții populare ce merită a fi conservate, fiind strîns legate de elementul național și noile realități sociale. Devine din ce în ce mai evident faptul că tradiția păstrată cu grijă în muzee nu mai este suficientă și că, de asemenea, o vechi tradiție națională nu poate supraviețui și nu poate interveni cu adevărat în prezent decât în măsura în care se descoperă anumite legături, avînd puncte de plecare calitative diferite. În acest mod, literatura sorabă se îmbogățește cu elementele noi ale prezentului, așa cum este cazul operelor scriitorilor mai tineri — ca de exemplu Angelika Slacowa.

Ținînd seama de toate acestea, consider că interacțiunile cristalizate între literatura germană și cea sorabă din R.D. Germană în decursul ultimilor treizeci de ani ar merita o analiză mai detaliată, analiză ce ar conduce la reflecții literare capabile să impulsioneze lucrările colcvului nostru.





## Marcel Raymond

■ Sâmbătă, 28 noiembrie a.c. a murit la Geneva, în vîrstă de 84 de ani, Marcel Raymond, profesor și critic, memorialist și poet, autor al celebrei sinteze despre poezia modernă *De la Baudelaire la suprarealism*, tradusă și în limba română. Dintre celelalte lucrări ale marelui dispărut menționăm: *Genies de France* (1942), *Baroque et renaissance poétique* (1955), *Etre et Dire* (1970), *Romantisme et Réverie* (1973), precum și studii ample despre Rousseau, Senancour, Fénelon și Rivière. O adevărată revelație a constituit-o volumul autobiogra-

fic *Le seuil et la cendre* (1970).

Succesor al lui Thibaudet la catedra de literatură franceză a Universității din Geneva, Marcel Raymond a fost ales membru al Institutului Francez și al Academiei Regale din Belgia. A fost distins cu numeroase premii elvețiene, franceze și germane. I-a fost decernat titlul de doctor honoris causa de către zece universități europene. Prin dispariția lui, critica literară și cultura europeană pierd pe unul din reprezentanții lor de frunte.

## Din nou, Alan Paton



● Autor al unora dintre cele mai apreciate romane ale contemporaneității și un aprig critic al apartheidului, scriitorul sud-african Alan Paton (în imagine) și-a publicat recent prima carte de ficțiune literară după treizeci de ani de hiatus în acest domeniu al creației sale. Intocmai ca și celebra sa carte *Cry, the Beloved Country* (Bîngi, țara mea iubită), noul roman este axat pe realitățile societății bazate pe discriminări rasiale, deoarece, așa cum spune autorul, „dacă trăiești în Africa de Sud și scrii un

roman care nu se referă la problemele centrale, acesta nu va merita să fie citit”. Titlul noii cărți — *Ab, but Your Land is Beautiful!* — i-a fost inspirat lui Paton de omenii care au venit să-l viziteze acasă, în împrejurimile orașului Durban. Temindu-se să comenteze politica țării, atunci cînd sint întrebați ce cred despre Africa de Sud, el răspund: *Val, o frumoasă țară dv.!* Ceea ce vor să spună, a explicat Paton într-un interviu dat recent: „De fapt ei se mîră că ațiția oameni pot fi atît de nefericiți într-o țară care este atît de frumoasă”. Activitățile politice l-au împiedicat pe Paton, acum în vîrstă de 78 de ani, să scrie literatură timp de aproape 30 de ani (penultimul său roman, *Too Late the Phalarope*, a apărut în 1953). Dar, așa cum am mai semnalat, anul trecut el și-a publicat o primă parte a autobiografiei, intitulată *Towards the Mountain*, care-l deapănă firul vieții pînă în 1948, cînd apariția romanului *Plings, țara mea iubită!* i-a transformat existența. Va continua să lucreze la autobiografie după ce-și va fi terminat trilogia romanescă.

## Manifestări consacrate poeziei

● Poezia s-a bucurat, în această toamnă, de numeroase manifestări în Franța. Printre acestea, cea dintre 21 și 22 noiembrie, cînd, sub egida Societății de Istorie Literară, a fost organizată o dezbatere consacrată operei poetice a lui *Patrice de La Tour du Pin*; la Toulouse, în cursul întregii luni noiembrie 1981, s-au desfășurat *Intilnilirile internaționale ale poeziei contemporane* (recitaluri, colocvii, convorbiri cu bibliotecari, librari etc.).

## Max Walter Schulz — 60

● Printre scriitorii care debutau editorial în 1962 în R.D. Germană se afla și prozatorul Max Walter Schulz (n. 1921), care anul acesta a implinit 60 de ani. În romanul său de debut — *Nu sîntem pulbere în vînt* („Wir sind nicht Staub im Wind“) el dezbătea frămîntarea tinerii generații în atmosfera marasmului lăsat de război. În scrierile lui ulterioare, printre care *Soldatul și domnișoara* („Der Soldat und die Frau“), remarcă comentarii săi, Max Walter Schulz a evoluat considerabil, lărgind cadrul tematic spre debateri filosofice de o aleasă tinută estetică, situîndu-se astăzi printre scriitorii cel mai prestigioși ai generației sale.

## „Les Cahiers du Sud“

● Create în 1914 de către Marcel Pagnol, „Les Cahiers du Sud“ au fost reluate și conduse, cîteva decenii, de către Jean Ballard care i-a deschis paginile literaturilor străine și, în special, celor mediteraneene. Doamna Jean Ballard a donat orașului Marsilia arhivele revistei (între altele, 837 dosare de corespondență între scriitori și o bibliotecă de peste 10 000 volume). Sub genericul „Rivages d'origine“, direcția respectivelor arhive a organizat o expoziție (programată între 28 nov. și 31 dec.).



## Milosz

● Caletul 19 al *Asociației Prietenilor lui Milosz* a fost integral consacrat selectării de texte stabilite de Laurent Terzieff pentru spectacolul pe care i-a dat la Théâtre du Lucernaire cu Pascale de Boysson și Claude Aufrère. Pe ansamblu, micul volum echivalează cu un Milosz (în imagine) prin-el-insuși, constituind o excelentă introducere la cunoașterea poetului celor Șapte Singurătăți.

## Viața lui Eisenhower

● În primăvara anului viitor, editura Random House va publica o biografie a fostului președinte al Statelor Unite, Dwight Eisenhower, scrisă de fiul său, David Eisenhower. Acesta a lucrat timp de șapte ani la elaborarea cărții, căutînd toate amintirile și documentele existente, studiînd jurnalul personal și scrisorile celui de al 34-lea președinte al Statelor Unite ale Americii.

## Premiu

● Juriul celui de-al XXVII-lea Festival Internațional al filmului de scurt metraj de la Oberhausen (Republica Federală Germania) a decernat unul din premiile festivalului, care poartă numele orașului, peliculei din R.P. Bulgaria — *Obit*. Filmul, turnat de Studioul „Ecran“ al televiziunii din Bulgaria, a fost realizat de Raina Tomova și Gheorghe Balabanov.

## „Limbajul culorilor“

● Recordul celei mai mici cărți din lume îl deține, la ora actuală, lucrarea *Limbajul culorilor*. Tipărită în Japonia, în limba engleză, cartea poate fi citită numai cu ajutorul unei lupe foarte puternice. Ea însumează 100 de pagini și are o greutate de 0,0076 grame.

## Știința și rasismul

● La Paris a apărut revista „Genre humain“, un trimestrial care-și propune să trateze problemele rasiale, cu concursul instituțiilor Maison des Sciences de l'Homme, Ecole des Hautes Etudes en Sciences sociales și al C.N.R.S. Printre colaboratorii primului număr: F. Jacob, L. Poliakov, C. Frankel, A. Langaney, N. Fresco, J. Hiernaux, A. Jacquard și C. Guillaumin, Maurice Qlender asigurînd redacția publicației.



## O nouă stea la Bolșoi

● Pentru a prezenta parizienilor pe tinăra sa elevă Nina Semisrova (în fotografie) (22 de ani), noua stea de la Bolșoi Teatr, marea Galina Ulanova n-a ezitat să reapară pe scenă. O singură dată în sala Pleyel, cu prilejul unei gale organizate de UNESCO în favoarea copiilor handicapați. Neuitata Julietă din baletul lui Prokofiev, azi în vîrstă de 66 de ani, a dezvăluit spectatorilor secretul măiestriei balerinilor de la vestitul teatru moscovit; în tinută de lucru, ea a prezentat un curs de interpretare, instruire reprezentanți de frunte ai celor patru generații pe care le-a format: Nina Timofeeva, Ekaterina Maksimova, Vladimir Vasiliev, Liudmila Semenakia, Nina Semisrova, A. N. Fadaeev și V. V. Anisimov. Aceștia au prezentat fragmente din *Giselle*, *Romeo și Julieta*, *Frumoasa din pădurea adormită*, *Lacul lebedelor*, *Floarea de piatră și Fintina din Baccarat*. O seară de excepție concepută ca un omagiu adus Galinei Ulanova, la care și-au dat concursul vedete precum: Noella Pontols, Cyril Atanassoff, Merle Park, Carla Fracci și alții.

## Coproducție

● Recent, presa iugoslavă a anunțat că va fi realizat un film artistic consacrat vieții fostului președinte al R.S.F. Iugoslavia, Iosip Broz Tito, în coproducție iugoslavo-americană. Scenariul filmului va aparține britanicului Fitzroy MacLean, care s-a întilnit de cîteva ori cu fostul președinte Tito, iar, după cum a declarat un purtător de cuvînt al televiziunii iugoslave, rolul președintelui Tito s-ar putea să fie atribuit actorului Robert de Niro.

## „Protecție stingheritoare“



● Ultimul în dată dintre romanele lui Heinrich Böll, apărut în urmă cu doi ani sub titlul *Fürsorgliche Beobachtung*, a fost tradus și în franceză, ediția apărută în editura Le Seuil purtînd titlul *Protection encombrante*. Cu acest roman, scriitorul laureat al Premiului Nobel din 1972 (în imagine) părăsește obișnuita lume a cărților sale anterioare — mici meseriași, funcționari mărunti și declassați ai păturilor mijlocii — pentru a se

ocupa, de astă dată, de tipuri din „establishment“. Eroul principal, director al unui mic trust de publicații, devenit ținta unor teroristi, este pus sub protecția poliției, împreună cu întreaga sa familie. De la un punct, protecția nu-și mai dau seama dacă sînt doar apărății sau, dimpotrivă, supravegheați ca suspecti, za posibili delincvenți politici. Cartea este astfel un amestec de roman din genul „fantastico-politic“ și de roman „politic cu suspensie“. Apreciată ca o capodoperă în creația lui Böll, cartea a cunoscut un triplu succes: i-a entuziasmat pe criticii literari, a trezit interesul observatorilor fenomenului politico-social și a intrigat în mod manifest pe cei care s-au recunoscut în eroul principal, un intelectual cu avere, sufletist și cu o filosofie umanistă, asemănătoare celei a lui Heinrich Böll.

## Jurnalul Annei Dostoievskia

● La 15 februarie 1987, Fedor Dostoievski se căsătorește cu Anna Snitkina. După puțin timp, Anna începu să-și tină un jurnal. Primele luni ale căsniciei sînt dificile. Dostoievski riscă închisoarea pentru datorii, soții sînt obligați să se refugieze în străinătate, unde scriitorul se dădă pasiunii jocului, pierderile bănești se aglomerează, dar, în același timp, începe să redacteze *Idiotul*. După jurnalul Annei D., pe o perioadă de șase luni, și-a construit Paul Savatier un scenariu foarte intimist, *Un sezon în viața lui Fedor Dostoievski* care a fost difuzat la Televiziunea franceză la 12 noiembrie.

## Regizorul — în rol de arbitru

● „Aparțin unei tradiții teatrale în care elementul esențial al unui spectacol îl reprezintă actorul — a declarat Terry Handes, director adjunct la Royal Shakespeare Company, aflat în prezent la Geneva, unde pune în scenă, la Teatro Stabile, o piesă a dramaturgului englez Thomas Middleton. Eu cred, și sper, că rolul regizorului își va pierde treptat din importanță. Mă gîndesc uneori că teatrul este alcătuit din două echipe: cea a actorilor și cea a spectatoilor, iar eu vreau să fiu arbitru lor. Pentru un actor englez lucrul cel mai important este acela de a comunica. În acest context cuvîntul este mai important ca gestul, comunicarea mai importantă decît interpretarea“.

## Am citit despre...

### Agitatul sezon al premiilor

■ Intrebat de un reporter, ce părere are despre laureatul Nobelului pentru literatură din acest an, un aspirant latino-american la cea mai rîvnită distincție a rîspuns — în conformitate cu stereotipul temperamental atribuit „rasei“ sale — trîntindu-i telefonul în nas, în timp ce un anglo-saxon, de asemenea din plutonul premiabililor, i-a scris unui prieten, cu ceea ce se presupune a fi o foarte anglo-saxonă detașare prefăcută: „Nu-i chiar atît de rău cum au fost Pearl Buck sau Somerset Maugham“.

Cu puțin înainte ca Academia suedeză să-și anunțe alegerea, „The New York Times Book Review“ a publicat, sub semnătura lui Richard Kostelanetz, o corespondență din Stockholm intitulată *Premiul suprem*, în care descria pe larg mecanismul selecției și prezenta pe cîteva din membrii juriului și poziția lor de principiu. Ceva mai tîrziu, în ajutorul decernării premiilor anuale pentru roman în Franța, „The International Herald Tribune“ a recenzat *Intelocrații*, de Hervé Hamon și Patrick Rotman, carte refuzată de Le Seuil (după ce directorul colecției literare a editurii, François Régis Bastide, amenințase că, altminteri, își va da demisia, iar președintele juriului Goncourt, Hervé Bazin, reacționase vehement față de eventualitatea publicării ei) și editată cu succes — 35 000 de exemplare vindute imediat — de un outsider al industriei cărții, Jean-Pierre Ramsay.

La ce concluzii a ajuns R. Kostelanetz după ce a stat de vorbă cu patru din cei șase membri ai comitetului special pentru Premiile Nobel al Academiei suedeze, oameni obligați să păstreze cel puțin 50 de ani secretul asupra deliberărilor și eventualilor lor controverse? Impresionat de cunoștințele enciclopedice ale lui Artur Lundkvist (care citește literatura în mai multe limbi și are opinii bine argumentate despre calitățile și slăbiciunile tuturor cărților scrise de autori americani proeminenți în ultimii 15 ani) și de finețea analizelor critice ale lui Osten Sjostrand, autorul american acceptă fără rezerve explicațiile acestuia din urmă:

„Încercăm să acordăm atenție culturilor minorității — grupuri etnice și limbi de mică rîsplindire. Aceasta rezultă din conștiința necesității de a nu ne lăsa prinși în marea mașinărie a superputerilor. Nu este un proces

de selecționare a celor mai buni scriitori din lume. Alegem scriitorii care ni se par importanți pentru literatura altor limbi decît cele în care scriu ei. Acesta este fondul politic editorial al comitetului Nobel.“

Din cei 100—150 de scriitori din toată lumea propuși anual, de pe lista secretă de 15—20 de semifinaliști (conținînd și nume care se mențin de 40 de ani), din cei cinci prezentați, în cele din urmă, plenul Academiei suedeze (18 membri), este ales, de 80 de ani, un scriitor (rareori doi); dacă onoarea rămîne imensă, suma, de asemenea imensă, de circa 200 000 de dolari, sosește de obicei prea tîrziu pentru a mai reprezenta un stimul al creației. În majoritatea cazurilor ea i-a îmbogățit nu pe laureați, ci pe moștenitorii lor. Una peste alta, „ceea ce se poate spune despre Nobel este că e un premiu bun, dacă nu cel mai bun“, conchide „The New York Times Book Review“.

Premiile literare franceze (păstrînd, desigur, toate proporțiile) ridică probleme ceva mai spinoase, dacă e să-i credem pe cei ce, de ani de zile, contestă obiectivitatea unor juriu prea dependente de marile edituri. Autorii cărții *Intelocrații* au făcut tot felul de socoteli: în ultimul deceniu, zic ei, Gallimard, Grasset și Le Seuil și-au împărțit 82 la sută din principalele cinci premii anuale, deși au editat doar 25 la sută din literatura apărută în Franța. Se citează exemplul cunoscutei scriitoare Françoise Mallet Jorris, în același timp membră a Academiei Goncourt, consilier literar al editurii Grasset și membră a Consiliului de directori al rețelei de televiziune care prezintă adaptări după romanele ei. Hamon și Rotman nu dau cu bita, ei nu fac decît să pună cap la cap niște informații care le confirmă teza, dar alții recurg la argumente mai tari. Favoritismele implicînd inevitabilele rabaturi de calitate duc la situația ca, ani în șir, cărți care au obținut, de pildă, Premiul Goncourt să nu treacă proba decisivă a recepției pe alte meridiane și să nu fie traduse în limbi străine, pentru că n-o merită. Cel ce alimentează atmosfera de scandal în această privință nu au însă nici ei, totdeauna, în vedere, dezinteresat, numai binele literaturii, ci își manifestă indeobște (mai mult sau mai puțin violent) frustrări personale (mai mult sau mai puțin întemelteate).

Dincolo de toate acestea, premiile literare de toamnă rămîn un stimulent verificat pentru scriitori și inegalabil mijloc de atragere a cititorilor. Ergo...

Felicia Antip



## Stanislaw Lem, doctor honoris causa

Senatul Școlii politice din Wrocław a decis atribuirea titlului de doctor honoris causa reputatului scriitor Stanislaw Lem (în imagine). Ceremonia s-a desfășurat la sala de conferințe a Școlii cu prilejul celei de a 60-a aniversări a autorului **Filosofiei întimplării** și la împlinirea a 35 de ani de carieră filosofico-literară. Propunerea a fost făcută de prof. Jerzy Jaron, decanul secției de electronică. El este autorul unei interesante argumentări publicată în revista „La Pologne” sub titlul „De ce titlul de doctor lui Lem?”, în care relevă trei grupuri de motive justificând atribuirea acestei distincții: filosofice și morale, științifice și tehnice, în sfârșit cele ținând de domeniul literaturii și teoriei literare. „Opunându-se prostiei individuale și sociale — scrie, printre altele, prof. Jaron — Stanislaw Lem a binemeritat de la societate.



te. Aceste merite nu sînt diminuate de faptul că umorul său, ieșit din comun, atenuază uneori virulența criticii caracterelor și a societății; unele aventuri ale lui Trurl și Clapaucius din **Povești cu roboți și Cyberiada** sînt demne să figureze alături de ale lui Candide, Jacques Fatalistul și Micro-megas.

## Jurnalul lui Delacroix



Pictorii pot fi surprinși de indicațiile tehnice detaliate date de Eugène Delacroix cu privire la cutare sau cutare tablou în al său **Jurnal (1822-1863)**, reeditat acum în colecția „Les Mémoires” a editurii Plon. E vorba de „secrete” pe care artistul și le-a notat, pentru a nu le uita, în acest jurnal ținut „doar pentru mine”, cum a scris odată. În cursul zilelor, pictorul apare alături de o remarcabilă galerie de portrete ale unor contemporani. Există totuși o lacună. Delacroix (1798-1863) n-a ținut jurnal între 1824 și 1847. În plus,

## Romanul e roman!

Aflat acum, la vîrsta de 72 de ani, la apogeul carierei sale literare (inceput în 1930), Eric Ambler (în imagine) este considerat un clasic al romanului de mister și suspens, îndeosebi prin cărțile **Epitaf pentru un spion**, **Masca lui Demetrios** și **Călătorie în sfera spaimei**. La fel de interesante sînt însă și reflecțiile despre acest gen literar expuse de Ambler în interviurile pe marginea recentului său succes cu romanul **Grija timpului**. În prezent romanul de mister este un gen respectabil. La început, oamenii nu știau prea precis ce să creadă despre el. Acum se scriu chiar și teze universitare asupra acestor cărți. După părerea scriitorului, explicația stă în faptul că asemenea povestiri spun mai mult despre comportamentul oamenilor și al organismelor sociale decît multe din romanele convenționale. Chiar și peste o sută de ani — opiniază el — aceste povestiri vor oferi indicii despre ceea ce s-a întîmplat în lumea noastră de azi. În sprijinul afirmațiilor sale, Ambler evocă cazul prietenului său Graham Greene, care inițial și-a intitulat o serie de romane de mister ca fiind „de divertisment”, iar ulterior a renunțat la această etichetă. „Este eronată părerea —



afirmă Ambler — că romanul de mister și suspens nu transmite nici o idee; dimpotrivă, destinînd, el dă sfaturi, produce conștientizări”. Intrebat asupra mesajului ultimului său roman, autorul afirmă că acesta este un avertisment împotriva războiului și conchide: „Am fost de partea stîngii și nu m-am schimbat. Cred în justiție politică și socială. Există prea puțină asemenea justiție în lume. Lucrul care mă sperie de moarte este tipul de gîndire care duce la atîndina de genul „armamentului meu trebuie să fie mai mare decît al tău”.

## Burton și Wagner

Rolul titular în filmul dedicat vieții lui Richard Wagner, film pe care cineastul britanic Tony Palmer îl va realiza la începutul anului viitor, va fi incredințat actorului Richard Burton. Compozi-

țiile muzicale ale lui Wagner vor fi interpretate sub bagheta lui Georg Solti. În rolurile celor două soții ale compozitorului: acțiunea Minna Palmer și Cosima — Gemma Craven și, respectiv, Wagners Redgrave.

## Premiul austriac de stat...

...pentru literatură europeană a fost acordat anul acesta scriitoarei Doris Lessing. Premiul urmează a-i fi înmînat în cadrul unei ceremonii ce va avea loc în primăvara anului 1982.

## În rolul lui Lincoln

Reputatul și apreciatul actor american Gregory Peck interpretează rolul președintelui Abraham Lincoln într-un film pentru televiziune intitulat **Albastru și cenușiu**. Realizat de compania CBS, filmul urmează a fi prezentat în luna martie a anului viitor. Într-o declarație făcută revistei „Time”, Gregory Peck preciza: „Turnez în șapte episoade, dar vorbesc doar în cinci, pentru că în celelalte două sînt deja mort”.

## Marco Polo din nou în China

Marele zid, Palatul fericii din Chengde, Palatul imperial din Beijing sînt locurile în care se petrec patru din cele opt părți ale filmului istoric **Marco Polo**, reconstituirea a itinerariilor marelui călător italian din secolul XIII, care a trăit șapte ani în China, între 1275 și 1282. Italianii Vincenzo Mondela și Giuliano Mondato semnează scenariul și, respectiv, regia acestei coproduccii italo-chineze. Din distribuție fac parte americanul Ken Marshall, în rolul titular, chinezul Ying Ruocheng în acela al lui Kulai Khan, precum și numeroși actori din Anglia, Japonia, R. F. Germania, Nepal, Maroc etc.

## Enciclopedie vorbitoare

La Laboratorul de calcul al Institutului de limbă și literatură al Academiei de Științe al R.S.S. Estone a fost realizată o enciclopedie vorbitoare. Cercetătorii au oferit nevăzătorilor posibilitatea de a folosi diferite materiale ale enciclopediei pentru studii sau în activitatea curentă. Volumele enciclopediei au fost codificate în limbajul computerelor și au încăput pe o singură casetă cu bandă pentru ordinator.

## Iacopo Sannazzaro — 525

S-au împlinit 525 de ani de la nașterea umanistului și poetului italian Iacopo Sannazzaro (1456-1530), membru al Academiei pontaniene, autor al dramei pastorale **Arcadia**, scrisă în limba „vulgară”. Răspunzînd exigențelor idealului umanist al Renașterii, scrișă într-o limbă armonioasă și rafinată, influențată de sursele clasice, **Arcadia** este o capodoperă a genului clasic pastoral. Considerată drept model de către Tasso și Guarini, opera s-a bucurat de o mare faimă, cunoscinđ în secolul al XVII-lea 60 de ediții. Sannazzaro a scris elegii și egloge în limba latină, sonete, cantonele, sextine, madrigale în limba italiană.

## Un interviu al lui Simonon

Celebru autor de romane polițiste a acordat recent radio-televiziunii franceze un interviu, încercat de replici paradoxale. Intrebat despre „procesul de creație”, Georges Simonon a răspuns că, în ce-l privește, a debutat de la 16 ani, că se așează la mașina de scris fără nici un plan dinainte conceput etc. În sfârșit, că nu și-a recitit niciodată vreă carte de a sa și că chiar are oroare să vadă vreuna...

## „De trei ori România”

ÎN cadrul celei de a 31-a ediții a „Zilelor internaționale festive” din Berlinul occidental a avut loc pentru prima oară și o manifestare culturală românească, sub titlul **„DE TREI ORI ROMÂNIA”**. Cifra se referă la mica noastră delegație compusă din pictorul Gheorghe Răducanu, sculptorul Peter Jecza și Franz Johannes Bulhardt. La Galeria Prof. Dr. Nordemann — Dr. Vink din Uhlandstrasse a avut loc vernisajul unei expoziții de artă plastică cu pictură bizantină realizată de Gh. Răducanu și de sculpturi în bronz de Peter Jecza. După vernisaj, la care cuvîntul de deschidere a fost rostit de Franz Johannes Bulhardt, acesta a citit „Poezii despre arta plastică”. A fost prezent și Consulul general al țării noastre, Marin Ungureanu, și alți membri ai Consulatului, precum și d-na, prof. Christina Klinger, președinta „Asociației I.L. Caragiale, de prietenie România — Berlinul Occidental”, de curînd înființată. Franz Johannes Bulhardt a prezentat lucrările respective de artă plastică (fie sculptură sau pictură), cu ajutorul unor diapozitive, pe un fond muzical adecvat după care a dat citire poeziilor. În prima parte a programului a citit tîlmăciri din operele unor poeți români ca Mihai Eminescu, Tudor Arghezi, Radu Boureanu, Eugen Jebeleanu, Nicu Filip (care a scris versuri despre creațiile lui Constantin Brăncuși) — și alții, iar în partea a doua, poezii proprii pe această temă. Așa de exemplu, unele poeme au avut ca temă frescele minăstirilor din Mol-

dova, o sculptură pe Biserica Neagră din Brașov, sculpturile lui Peter Jecza, tablourile lui Hildegard Kremper-Fackner, Leon Vreme, Carmen Ileana Hristescu. Alte poezii au fost închinare lui Petrușcu, Marc Chagall, Michelangelo.

Muzicologa Ana Faur de la Radio a acordat un sprijin prietenesc la alcătuirea benzii muzicale.

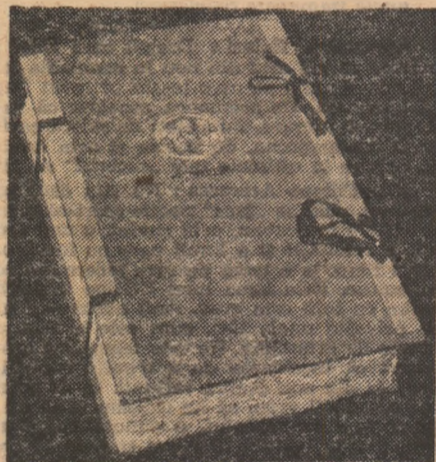
Această manifestare de artă a fost repetată la Witten, Langenberg, Wuppertal, Mannheim, apoi la Viena, la Palatul Palffy, în prezența ambasadorului nostru, ing. Octavian Groza, și a altor membri ai ambasadei. La Delmenhorst a participat, de asemenea, consilierul ambasadei noastre la Köln, Ioan Lupu, și atașatul de presă, ing. Drăgănescu.

La Düsseldorf, Franz Johannes Bulhardt a avut o întîlnire cu scriitorii din R.F.G., în cadrul asociației „Kunstlergilde”, unde a vorbit despre „Dezvoltarea romanului românesc în ultimul deceniu”; iar la Dortmund, convorbiri la „Rheinisch-Westfälisches Auslandsinstitut” unde s-a scos o amolă antologie cu prilejul Conferinței de la Madrid, cu texte de autori din toate țările semnatare ale actului de la Helsinki. Pentru această antologie Franz Johannes Bulhardt a tradus poezia lui Lucian Blaga „Giordano Bruno”. Antologia a apărut sub titlul „Europa — Sec. XX”, atît în limba germană cît și în limba rusă, fiecare ediție într-un tiraj de 20 000 de exemplare.

## Ion Bitzan la „P.S. 1” Gallery; New York

RECENT s-a deschis, la prestigioasa galerie new-yorkeză „P.S.1”, o expoziție Ion Bitzan (grafică, obiecte, colaje). Voce de vîrf a artei românești, Ion Bitzan se situează prin intuiție și capacitate creativă, printr-o deschidere particulară față de esența avangărzii, între artiștii pionieri. După o activitate pictorială, grafică și obiectuală, extinsă pe trei decenii, după experimentări foarte variate în care se răsfrînge nolinistea și înfrigurarea vechiului, din 1975 Ion Bitzan s-a oprit cu o stăruință mereu mai pronunțată asupra „artei caligrafice” și a colajului. Puternic atras de natura abstractă, pur simbolică a literel, de vocația acesteia de a deveni arabesc, Bitzan își asumă tradiții străvechi, descifrează „secretele” caligrafiilor extrem-orientale sau ai evului de mijloc românesc și european, trecîndu-le prin filtrul excepționalei sale sensibilități. Ca și Klee, Bitzan nu urmărește atît virtuțile decorative ale „scrierii”, cît forța să de a crea configurații, de a declanșa procesul asociativ. Aparenta decorativă nu ocultează furoarea inventivă, tensiunea fluxului creativ care ordonează spontanitatea și dezorganizarea gestului în savante organizări formale. Caligrafia cu traseele ei meandrice devine țesătură inextricabilă, adevărat „dedal”, un limbaj „all-infinito”. Expansiunea perpetuă, fără limită, a gesticulației, ritmurile repetitive ale structurilor monodice conferă „scrierii” lui Bitzan o dimensiune labirintică, deși ea nu se conformează schemelor clasice ale labirintului (loc închis), avînd o formă deschisă.

Bitzan consideră arta o zonă a libertății, în care fluxul gîndirii și al gesticulației se pot desfășura nestingherite. Această barare a accesului la sens constituie substratul polemic al „caligrafiilor” lui Bitzan, protestul său față de saturația de informație a secolului nostru ca și față de invazia imaginii în dauna scrierii. Procesul de comunicare nu este însă suspendat; el se face pe alte căi, pseudo-cărțile lui Bitzan reclamînd un „consum” empatetic. Artistul ne avertizează asupra transformării „scrierii” în rutină, prin suspendarea mesajului expres al textului și prin sublinierea calităților sale poetice. Descoperim în arabescurile infinite ale acestor „cărți ilizibile” o și în infinitele posibilități de „potriveală” a culorilor din „Cartea perechilor”, din „Armoniu psiho-cromatic” din „Camee” sau „Herbarium” nu numai imensa plăcere de „a face” a unui inventator de semne, ci și o natură reflexivă supusă unei aspre discipline de atelier. Se rosteste aici un temperament senin, hrănit de un „background” fertil, cel al „eredității” sale bizantino-orientale. Adie în aceste lucrări o boare autohtonă, o respirație calmă, ceva din climatul spiritual al spațiului carpato-dunărean. Nici o exacerbare, nici o crispare existențială, ci o nesfîrșită askeza (în sensul originar al cuvîntului), un efort de detașare de subiectivism, un efort de a realiza imagini depersonalizate care-l inru-



ION BITZAN: Herbarium

desse cu Brăncuși. Citim în acest comportament, în aceste „exerciții” fără sfîrșit un anume fel de a fi artist, un vis de perfecțiune. Simultan ni se revelează o manualitate desăvîrșită, ridicată la rang de gîndire. Tocmai această manualitate superioară dă expresie unei anume substanțe spirituale; tocmai ea, prin virtuțile poetice pe care le dezvoltă, este cea care transformă incomunicabilul în comunicabil; ceea ce ni se părea ermetic și indescifrabil devine deodată intim, cunoscut. Pseudo-cărțile și obiectele sale, caligrafiile, culorile și colajele acționează direct asupra privitorului, devin generatoare de asociații și de stări psihice, se transformă în instrument al contemplatorului. O culoare poate căpăta o funcție de „Mandala”, poate deveni „sumort” al meditației. Cărțile ilizibile, hîrțile și obiectele acestui artist încită imaginația noastră, îmbogățesc sensibilitatea, căci ele au trimiteri discrete la epigrafiile absconse înscrise pe pietre sau lemne, la cronici de demult, la palimpsesturi, la scrierea cirilică sau kufică, la lucrările vechilor peisagisti chinezi sau la vechi „portulane” sau pur și simplu la căldura unei scrisori într-o limbă necunoscută, în care dispoziția textului în pagină, felul de a trage o linie sau de a pune un punct trădează un temperament.

Bitzan urmărește consecvent să realizeze un „mister” al obiectului (paradoxal, tocmai acest „mister” posedă cea mai înaltă capacitate de comunicare). În acest sens, el include uneori în „caligrafiile” sale desene și picturi evocînd fie complicitatea originară a scrierii și imaginii de la începutul culturilor, fie parfumul manuscriselor miniaturate sau al caietelor lui Leonardo. „Harta labirintică” încrustată cu miniaturi persane și schițe ale unor vechi aparate de zbor (colaje care formează o masă atît de perfectă cu suocul prim încît nici nu le observi), ne poartă gîndul la hîrțile enigmatice ale lui Mercator. Este modul lui Bitzan de „întorcere” la izvoare, la începuturi, la mit, reflex al unui fenomen mai general al artei contemporane.

Olga Bușneag

1) „Project Studios One”, The Institute for Art and Urban Resources, New York  
2) 10 000 de armonii de cîte 4 culori și 40 000 de variante de cîte 2 culori.



# Cu ELIO FILIPPO ACCROCCA despre POEZIE și PACE

■ Numele lui Elio Filippo Accrocca, profundul poet italian, este îndăjuns de cunoscut în țara noastră. El este un vechi colaborator cultural al Radioteleviziunii italiene, reporter călător pentru importante ziare și reviste din Peninsula, profesor de istoria artelor în învățământul superior. A tipărit până acum peste douăzeci de volume de versuri și de interpretări critice, a tradus din poezii românești, inclinat în deosebi asupra artei lui Eugen Jebeleanu.

Călător în repetate rânduri și în țara noastră, în poezia lui au cristalizat o serie de impresii românești care sînt ale unui spirit deschis, dispus să interpreteze, cu subtilă înțelegere, întreaga complexitate contemporană a fenomenului cultural românesc. În ciclul său de versuri intitulat Momenti romeni, el aderă la țara lui Eminescu, în care, cei care construiesc o viață nouă, pot înălța un cînt general de admirație pentru artiștii care le intrupeză, geniul. În Momenti romeni, artistul plastic (Accrocca este și un rafinat grafician), profesorul de istoria artelor vibrează îndelung în fața minunii albastrului de Voroneț, între luminile muzeelor bucureștene, în fața violetei flote a Bucegilor ori a perpetuei ondulații și alternări de culori a Mării Negre. De la Ovidiu la Eminescu și Tudor Arghezi, România se dovedește a fi pentru Accrocca un țărîm al poeziei.

Aflat recent la București ca oaspete al Uniunii Scriitorilor, alături de Guillermo Petroni, președintele Sindicatului Scriitorilor Italiani, am avut cu el o convorbire liberă din care transcriem unele fragmente revelatorii.

**Alexandru Balaci:** Dragul meu Elio, pentru mine este o mare plăcere să mă aflu din nou în compania ta, pentru a ne reaminti de frumoasele zile pe care le-am petrecut împreună la Roma iar acum la București. De asemenea consider că va fi plăcut pentru cititorii României literare, interesați de mișcarea ideilor, de fenomenul cultural contemporan, de poezia și arta italiană, să afle unele noutăți cu privire la ultimele tale „cuceriri” pe țărîm literară.

**Elio Filippo Accrocca:** Nu știu dacă se poate vorbi de cuceriri. În fond, cînd se „face” poezie se riscă mereu să se piardă ceva, dar se câștigă totdeauna, prin cuvînt, o mai profundă cunoaștere a noastră, a realității și a lumii care ne înconjoară. Eu tocmai lucrez, de cîțva timp, la o temă pe care încerc s-o concretizez, transfigurînd-o în poezie. Este tema unei Europe neliniștite. Momentul pe care îl trăim cu toții este grav. Anii noștri sînt ani de neliniște, și, în ceea ce privește unele țări, cum este a mea, sînt chiar situații și momente de primejdie. Ne este teamă, ne este teamă de război, ne este teamă că încercarea de a trimite oamenii la moarte pe front va prevala din nou asupra rațiunii. Și de aceea, tocmai împotriva acestor primejdii vrem să ne ridicăm și să ne exprimăm revolta. Trăim gravitatea momentului, o cunoaștem, știm de asemenea că sînt dificultățile politice, dar noi trebuie să credem cu tărie în mesajul și valoarea de influențare umanistă a cuvîntului poetic.

**A. B.:** Elio, ești de cîteva zile oaspetele nostru drag și ai citit în presă despre strălucita inițiativă de pace a președintelui țării noastre, Nicolae Ceaușescu, cunoști Apelul adresat de Frontul Democratiei și Unității Socialiste, de întregul nostru popor, omenirii. Pot afirma, ca un cititor atent al operei tale poetice, că servești cu devotament intelectual asemenea ideii umaniste. Îmi amintesc că încă din 1970, în volumul tău Europa neliniștită, era dominantă ideea păcii, ideea unui continent al colaborării și al păcii, a unei Europe liniștite și senine...

**E. F. A.:** Îți mulțumesc că ți-ai amintit de toate acestea. Dar vreau să-și spun că încă de cînd am venit în România, am adus cu mine acel vast ecou pe care propunerea de pace a președintelui Ceaușescu l-a trezit în Occident, unde a fost recepționată cu viçoare, în modul cel mai frumos, cel mai valabil din punct de vedere politic, propunerea cu privire la abolirea, sau cel puțin, încercarea de a se aboli (în toate sensurile), rachetele cu rază medie de acțiune. Acest lucru se înscrie într-un cadru politic de importanță internațională. Este bine ca poezii, scriitorii, să urmeze și în acest caz cuvintele unui mare om politic, și, venind aici la București, mi-am dat seama cît de simțite sînt în această țară, în țara noastră, aceea, dorința, nevoia de a munci în liniște și de a scrie, de a acționa pe baza prieteniei, pe baza legăturilor dintre popoare, de a face totul pentru acest scop mareț.

**A. B.:** Tu, care ai cunoscut atîtea țări aparținînd acestui continent „neliniștit”, crezi că această idee cardinală a păcii este împărtășită și de celelalte popoare europene? Tu cunoști îndeaproape aceste realități care s-au transformat în poezia ta...

**E. F. A.:** Trebuie nu numai să credem în această idee, ci să și acționăm pentru ca ea să devină realitate. Fiecare popor și nu numai din Europa (căci neliniștea este a tuturor continentelor), dar fiecare popor, în special din continentul nostru, trebuie să înțeleagă importanța păcii. Numai dacă reușim să cucerim pacea (pentru că este vorba de a lupta pentru cucerirea păcii), putem cu adevărat să credem într-o Europă unită, iar nu dezbînată de considerente ideologice și politice. Și aici meritul este și al scriitorilor.

**A. B.:** Cum vezi colaborarea între cele două popoare ale noastre?

**E. F. A.:** Așa cum reușim să colaborăm pe plan cultural și să ne înțelegem atît de bine, nu vîd de ce nu am putea colabora în ge-



Elio Filippo Accrocca - portret de Loretta Surico

neral. Între cele două popoare ale noastre întotdeauna au existat legături strînse de prietenie. Trebuie și putem să colaborăm. În acest scop, întîlnirea dintre Uniunea Scriitorilor din România și Sindicatul Scriitorilor din Italia a fost substanțială, pentru că și noi credem puternic în acest gen de legături între popoare.

**A. B.:** Elio, tu ai vizitat de mai multe ori România, te rog să-mi spui cum ai regăsit acum țara noastră?

**E. F. A.:** Este o țară animată de inițiativă, de voință de a munci, de a produce, lucru pe care l-am putut observa chiar în aceste zile și nu numai la București și în celelalte orase, ca de exemplu, în centrul României, la Brașov, Sibiu ori în alte zone vizitate. Din contactele cu omul simplu de pe stradă, din magazin, din autobuz, din tren, am putut constata (și crede-mă, părerea mi-o exprim în această calitate oficială în care am venit), am constatat, deci, această mare, puternică dorință de a munci, de a produce și de a trăi în pace, de care este animat întregul popor român.

**A. B.:** Poate că vei exprima din nou în versuri, în noi Momenti romeni, aceste constatări ale tale de acum, Elio.

**E. F. A.:** Desigur, dar menționez mai întîi că îmi voi dezvolta mai departe ideea mea cu privire la Europa și în curînd va apărea un nou volum al meu care privește întregul continent, cu titlul Proșit Europa, în care se vor afla multe pagini noi de poezie.

**A. B.:** Poate ai vrea să transcrii o pagină pentru cititorii „României literare” care vor avea astfel ocazia unei prime lecturi și vor aprecia gestul tău prietenesc.

**E. F. A.:** Iată pagina intitulată „Cu testamentul lui Arghezi”, un „testament” pe care îl port în inimă, în timp ce călătoresc, un testament pentru continentul european, un „testament” drag pentru multe motive:

## CU TESTAMENTUL LUI ARGHEZI

Între echilibru și întrebări?

...dar dacă nu mai am firul  
dar dacă nu mai am punctul ferm  
spre care echilibru să pendulez  
la care întrebări să răspund...

pierdută fiind cadența vieții  
cuvîntul nu-și va mai afla acordul  
dar eu continui să aspir cu el  
spre fructul oprit  
continui să răpesc spațiile  
lăcerea, pasul de umbră  
care alunecă în durere  
deschizînd sufletului îndoiala  
îmi ațînse privirea  
în arheologia universului  
am cunoscut și eu spinul  
făcînd socotelile cu cerneala dimineții  
și prefer să aleg literele mici

ale alfabetului  
culegînd cuvîntul într-un ol de pămînt  
vegînd asupra tainei limbajului...

Cu „testamentul” lui Arghezi  
care iluminează acest secol  
să înveți lecția  
ferindu-te de lumina artificială  
să înaintezi fără roza vînturilor  
cu busola  
interogînd acul dezechilibrului...

Aceasta este o pagină scrisă de mine în 27 mai 1980, cînd încă nu prevedeam că voi veni acum în România... O poezie la care țin foarte mult, fiind o călăuză pentru mine, prin continentul neliniștit, fiind o poezie omagiu acelui care a fost un mare poet român, un mare poet european, universal.

**A. B.:** Elio, te-ai întîlnit și de data aceasta cu prietenii tăi, scriitorii din România?

**E. F. A.:** Da, l-am întîlnit și mi-a făcut o enormă plăcere! I-aș aminti pe Jebeleanu, Ivașcu, Dolnas, Potra, Arbore, Lăzărescu, Sorrescu, pe Maria Banuș, Ana Blandiana și mulți alții...

**A. B.:** Îți amintești de ultima carte, Diarto europeo, a prietenului nostru Giancarlo Vigorelli în care este făcută afirmația că „In arcul țărîlor socialiste literatura română este poate cea mai interesantă...”. Tu, ce părere ai?

**E. F. A.:** Îmi face plăcere să-mi amintesc de această afirmație a lui Vigorelli și să mă declar de acord cu ea. Dealtfel, recent, în „Nuova rivista europea” de sub direcția dinamicului nostru prieten, au apărut scrierile ale unor noi poeți români. Este, aceasta, o altă dovadă a celor afirmate de Vigorelli. Literatura română este cunoscută și prețuită în țara mea.

**A. B.:** Îți mulțumesc, dragă Elio.

Alexandru Balaci

## Prezențe românești

U.R.S.S.

● Capodoperele lui Caragiale O noapte furtunoasă și D'ale carnavalului, în montare românească, vor intra în curînd în repertoriul a două teatre sovietice. Regizorul Alexa Visarion va realiza astfel spectacolul cu O noapte furtunoasă la Teatrul „MHAT” din Moscova, iar Valeriu Moisescu pune în scenă, la Teatrul „Komisarjevski” din Leningrad, D'ale carnavalului.

S.U.A.

● Împlinirea unui deceniu de la înființarea Bibliotecii române din capitala americană este marcată printr-un complex de manifestări reunite sub genericul „Zilele culturii românești la New-York”, organizate între 30 noiembrie și 20 decembrie.

În programul manifestării se află inscrie o expoziție de cărți și discuri românești, în cea mai mare parte din fondul bibliotecii, expozițiile de fotografii Aspecte culturale românești și George Enescu, precum și expoziții personale ale pictorilor Ion Bițan și Vasile Celmarc. La sediul bibliotecii au loc, în toată această perioadă, seri de filme românești, audii muzicale, conferințe, spectacole prezentate de ansamblul artistic „Maramureșul”.

FRANȚA

● Volumul lui Adrian Marino, L'Herméneutique de Mircea Eliade, s-a bucurat de recenzii elogioase în cursul anului 1981, în presa tipărită („La Croix”, 5-6 IV; „Le Quotidien de Paris”, 17 VI; „Nouvelle Revue Française”, 1 IX). „France-Culture” a difuzat un interviu în cadrul emisiunii „Panorama” (20 IV).

R.F. GERMANIA

● La seminarul de romanistică al Universității din Heidelberg — lectoratul de limbă și literatură română, — Constantin Toiu a susținut recent o conferință intitulată Forța imaginării, privire asupra prozei românești de actualitate. Au participat: profesor doctor Klaus Heilmann, profesor doctor Paul Philipp, criticul S. Damian, lector al seminarului, precum și numeroși studenți. A urmat un dialog foarte apreciat de gazdele germane.

R.D. GERMANIA

● La editura Volk und Welt din Berlin a apărut versiunea germană a romanului Prințepete de Eugen Barbu.

BRAZILIA

● Sub titlul Poezie română, ziarul „Cultura”, editat în orașul brazilian Golanja, a publicat recent poezia Conversație de Petre Ghelez, în traducerea profesorului Atico Vilas Boas Da Mota, însoțită de o fotografie a autorului, de considerații asupra operei sale și de date biografice.

ANGLIA

● Săptămînalul englez „The Spectator” a publicat, în numărul său din 26 septembrie 1981, o poezie a lui Petre Solomon, intitulată „Building a poem” (Construcția poemului), scrisă direct în limba engleză.

ITALIA

● La Biblioteca Română din Roma a avut loc, în prezența unui numeros public, o manifestare la care Angela Popescu-Bredici, directoarea Bibliotecii Centrale de Stat din București, a conferențiat despre activitatea editorială din țara noastră, după care a fost prezentat filmul documentar Patrimoniul cultural românesc.

INDIA

● Ecranizarea cunoscutelor scrieri sadoventene Dunbrava minunată, în regia lui Gheorghe Naghi, a fost prezentată la Festivalul internațional al filmului de la Madras — India, organizat între 14 și 23 noiembrie.

## „România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România  
Director GEORGE IVAȘCU